

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
หมู่บ้านชัยพลู



สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ปีการศึกษา 2544

ISBN...

บทคัดย่อ

สายฝน นวนแก้ว : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา

กองทุนหมู่บ้านซัพพลู หมู่ที่ 5 ต. คลองม่วง อ.ปากช่อง จ. นครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา: ผศ.ดร.อุทัย มีคำ,

ผู้ช่วยอาจารย์ที่ปรึกษา: นางสาวอักษรา ดลัททอง, 176 หน้า

ISBN...

การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นโครงการหลักและเร่งด่วนตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งหมู่บ้านซัพพลู หมู่ที่ 5 ตำบลคลองม่วง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ได้ดำเนินการตามขั้นตอนการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านเรียบร้อยแล้ว ตั้งแต่วันที่ 26 มิถุนายน 2544 ได้รับการจัดสรรเงินจากธนาคารออมสิน สาขาปากช่อง เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2544 เข้าบัญชีกองทุนหมู่บ้านซัพพลู เลขที่ 06-4303-20-081769-8 และได้ปล่อยเงินกู้ไปแล้วงวดแรก เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2545 รวมผู้กู้ 66 ราย เป็นเงิน 970,000 บาท ดอกเบี้ยเงินกู้ร้อยละ 6 ต่อปี มีกำหนดครบชำระในวันที่ 18 มกราคม 2546 ส่วนใหญ่ผู้ไปลงทุนเพิ่มอาชีพหลักของผู้กู้ คือ เกษตรกรรม ในการกู้เงินกองทุนหมู่บ้านซัพพลูซึ่งจะมีคณะกรรมการจำนวน 15 คน เป็นผู้พิจารณาโครงการและอนุมัติให้กู้ตามความเหมาะสม ปัจจัยด้านบวกที่จะส่งผลให้กองทุนหมู่บ้านซัพพลูบรรลุเป้าหมาย ได้แก่ ผู้กู้ทำการกู้เงินกองทุนฯ ไปประกอบอาชีพประสบความสำเร็จ ผู้กู้สามารถมีรายได้เป็นต้นทุนเพิ่มขึ้น สามารถมีเงินไปใช้จ่ายในครอบครัวและมีเหลือสำหรับชำระหนี้กองทุนหมู่บ้านอีกด้วย ส่วนปัจจัยด้านลบที่ขัดขวางการบรรลุเป้าหมาย ได้แก่ หนี้สินเดิมของชาวบ้านก่อนที่จะมีกองทุนเงินล้านเข้ามา ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน คือ ระยะเวลาในการชำระหนี้เงินกู้ควรจะมีการกำหนดระยะเวลาตามประเภทของกิจกรรมที่ผู้กู้เสนอโครงการ เพราะ ในแต่ละกิจกรรมระยะเวลาในการดำเนินงานต่างกัน และควรมีการส่งเสริมและแนะนำชุมชนได้มีการทำธุรกิจร่วมกัน ในลักษณะอาชีพเสริมเพื่อการดำเนินงานกองทุนจะได้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา สายฝน นวนแก้ว

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา (ลายเซ็น)

ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา (ลายเซ็น)

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

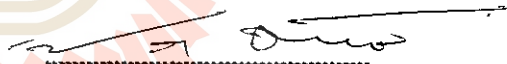


(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย มีคำ)

กรรมการสอบ



(อาจารย์ ดร. วีรชัย อองหาญ)



(นางสาวอัษรา ดลลับทอง)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ



(รองศาสตราจารย์ ทองพร ทาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่ เดือน ปี 2545 พ.ศ.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จล่วงด้วยดี ผู้ประเมินขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ ผู้นำชุมชน และ
กลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลืออย่างดี ทั้งในด้านวิชาการ และด้านการ
ดำเนินงานประเมิน ดังนี้

ผศ.ดร.อุทัย มีคำ และอาจารย์ ดร. วิรัช อางหาญ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

นางสาวอักษรา ตลับทอง ผู้ช่วยอาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ ดร.พัฒนา กิตติอาษา และคณาจารย์ประจำสาขาวิชาศึกษาทั่วไป สำนักวิชา
เทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ให้คำแนะนำปรึกษาทางด้านการ
พัฒนาการอำเภอและปลัดอบต. ที่ให้คำปรึกษาด้านการปฏิบัติงานในพื้นที่

นายอำเภอ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้านและคณะกรรมการกองทุนที่
ให้ข้อมูล และอำนวยความสะดวก และขอขอบคุณชาวบ้านตำบลพลูที่ให้ความร่วมมือในการ
ตอบคำถามต่าง ๆ

ท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดี
ตลอดมา จนทำให้ผู้ประเมินประสบความสำเร็จในชีวิต

สายฝน นวนแก้ว

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ	ก
หน้าอำนวยการ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญแผนภาพ	ช
สารบัญตาราง	ซ

บทที่ 1 บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	1
1.3 กรอบแนวคิดทางทฤษฎี	2
1.4 วิธีดำเนินการ	2
1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ	3

บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง

2.1 นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	4
2.2 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ	6
2.3 หลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติในกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	6
2.4 หลักการประเมิน โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและการ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	9
2.5 เอกสารหลักวิชาอื่น ๆ	12

บทที่ 3 วิธีดำเนินการประเมินโครงการ

3.1 รูปแบบการประเมินโครงการ	18
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	18
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน	19
3.4 ตัวแปรที่ใช้วัดในการประเมินโครงการ	20

3.5 การเก็บข้อมูล	22
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล	22

บทที่ 4 ผลการติดตามประเมินโครงการ

4.1 ผลการประเมินบริบทชุมชน	24
4.2 ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม	37
4.3 ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้	51
4.4 ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	53
4.5 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์	54

บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการประเมินโครงการ	56
5.2 อภิปรายผล	59
5.3 ข้อเสนอแนะ	60

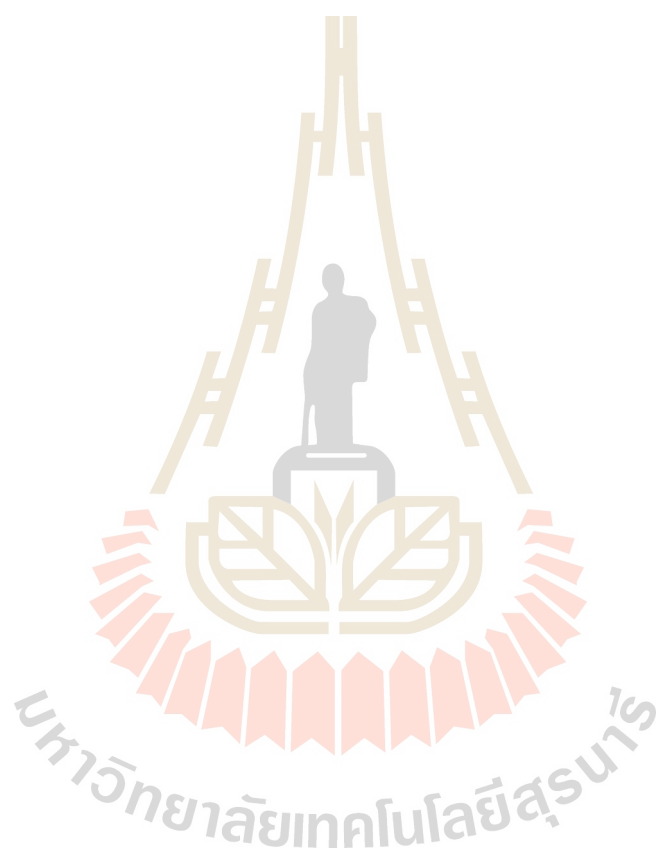
บรรณานุกรม	62
------------------	----

ภาคผนวก

- ก. แบบรายงาน บร.1-บร.12
- ข. แบบสังเกตการณ์เลือกตั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง
- ค. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
- ง. ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. 2547
- จ. นครราชสีมา
- ฉ. แผนที่แสดงอาณาเขตตำบลและหมู่บ้าน

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
2.1 ความคิดพื้นฐานการประเมินของ สตัมเฟิลบีม	6



สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1 คู่มือการค้าของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2530-2539	27
4.2 แสดงจำนวนประชากรแยกตามเพศ	32
4.3 แสดงจำนวนประชากรแยกตามอายุ	32
4.4 แสดงอาชีพหลักของประชากรในหมู่บ้าน	33
4.5 แสดงจำนวนครอบครัวที่มีที่ดินเป็นของตนเอง	33
4.6 แสดงจำนวนแหล่งน้ำในหมู่บ้าน	35
4.7 แสดงรายได้ของประชากรในหมู่บ้าน	35
4.8 รายชื่อคณะกรรมการหมู่บ้านจับพลูและสมาชิก อบต.	36
4.9 รายชื่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจับพลูและผู้ทรงคุณวุฒิและ ที่ปรึกษา	39
4.10 แสดงจำนวนผู้ที่ได้กู้เงินแยกตามประเภทกิจกรรม	45
4.11 แสดงจำนวนเงินกู้ตามประเภทกิจกรรม	45
4.12 แสดงอาชีพของผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้าน	47
4.13 แสดงเทคนิควิธีการปลูกข้าวโพด มันสำปะหลัง ของผู้กู้	51
4.14 แสดงเทคนิควิธีการเลี้ยงโคเนื้อและควายของผู้กู้	52
4.15 แสดงเทคนิควิธีการค้าขายของผู้กู้	52

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นโครงการหลักและเร่งด่วนตามนโยบายของรัฐบาล โดยมีปรัชญาในการสร้างจิตสำนึกความเป็นอยู่ของชุมชนและท้องถิ่น โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชนให้เป็นคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง มีการถือผู้ถือโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน เป็นมาตรการหนึ่งในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นรูปธรรมให้ได้ผลที่ชัดเจนและรวดเร็ว ด้วยมั่นใจว่าจะช่วยลดความยากจนและนำไปสู่การสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน และเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการการเงินกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ เป็นเศรษฐกิจที่ใช้ความรู้เป็นพื้นฐานของการหารายได้ประชาชนทั่วประเทศจะมีสภาพชีวิตเศรษฐกิจสังคมที่ดี และเป็นไปตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง

เพื่อให้ นโยบายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบรรลุเป้าหมายรัฐบาล ได้อนุมัติงบประมาณให้ดำเนินการหลายโครงการ คือ โครงการอบรมคณะกรรมการหมู่บ้าน และโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งหมู่บ้านชัยพล หมู่ที่ 5 ตำบลคลองม่วง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ได้จัดตั้งกองทุนแล้วเสร็จและได้รับอนุมัติให้ตั้งกองทุนพร้อมกับจัดสรรโอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านแล้ว เพื่อที่จะให้ทราบว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านนี้บรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด จึงมีการประเมินและทำสารนิพนธ์ในฐานะที่เป็นนักศึกษาบัณฑิตกองทุนหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและประเมินโครงการ ในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ปฏิบัติงานในพื้นที่หมู่บ้านชัยพล มาระยะหนึ่งแล้ว จึงรับผิดชอบในการประเมินและเรียบเรียงเป็นสารนิพนธ์ (substantive report) ฉบับนี้

1.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

- 1) เพื่อทราบและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานและกระบวนการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านชัยพล
- 2) เพื่อศึกษาศักยภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านชัยพล
- 3) เพื่อทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของกองทุนหมู่บ้านชัยพล

1.3 กรอบแนวคิดทางทฤษฎี

แนวคิดที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านนี้ คือ ต้นแบบทางความคิดเชิงระบบที่เรียกว่า “ชีฟฟ์โมเดล” (CIPP Model) ซึ่งเป็นแนวคิดตามรูปแบบการประเมินของ สตัฟเฟิลบีม (Stufflebam) ซึ่งมีอักษรย่อที่มีความหมายดังนี้

C	ย่อมาจาก	Content	คือ บริบทรายบุคคลและหมู่บ้าน
I	ย่อมาจาก	Input	คือ ปัจจัยนำเข้า
P	ย่อมาจาก	Process	คือ กระบวนการ
P	ย่อมาจาก	Product	คือ ผลผลิต

ซึ่งรูปแบบของ ชีฟฟ์โมเดล (CIPP Model) นี้ สตัฟเฟิลบีม ได้กำหนดประเด็นการประเมินออกเป็น 4 ประเภท คือ

1) การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการประเมินโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องการดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

2) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร อาทิ จำนวนคน งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินโครงการ

3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการที่ใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการในช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

4) การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือการปรับเปลี่ยนโครงการ

1.4 วิธีการดำเนินการ

1) ศึกษาเป้าหมาย สภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านจับพลู หมู่ที่ 5 ตำบลคลองม่วง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

2) ใช้ชีฟฟ์โมเดล (CIPP Model) วิเคราะห์กองทุนหมู่บ้าน และกำหนดตัวบ่งชี้ ตลอดจนตัวแบ่งที่จะทำการเก็บข้อมูล

- 3) เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชน(บร.) และจากการสำรวจเพิ่มเติม การปฏิบัติงานในพื้นที่และแหล่งข้อมูลจากส่วนราชการและเอกชน
- 4) การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากหมู่บ้านชัยพล จะเป็นทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์จะใช้แนวความคิดรูปแบบ ซิปป์โมเดล (Cipp model) เป็นหลักการวิเคราะห์
- 5) สรุปข้อมูลที่ได้และเรียบเรียงประเด็นที่ต้องเขียน

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานและกระบวนการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านชัยพล
- 2) ได้ทราบถึงศักยภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านชัยพล
- 3) ได้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของกองทุนหมู่บ้านชัยพล



บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ตามที่นโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน เพื่อจัดสรรให้หมู่บ้านละ 1 ล้านบาท นั้นในแต่ละหมู่บ้านจะต้องจัดทำระเบียบข้อบังคับขึ้นมา และทำการศึกษาเกี่ยวกับระเบียบในการจัดตั้งกองทุน เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งได้ทำการศึกษาในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.1 นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.1.2 นโยบาย

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นนโยบายของรัฐบาลซึ่งมี พ.ศ.ท.ดร. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อเป็นการเสริม สร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม และการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้าง ศักยภาพ ทั้งด้านเศรษฐกิจ และสังคมของประชากรในหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยรัฐบาลจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท พร้อมเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียน ในหมู่บ้านและชุมชนเมืองกันเอง (สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2544)

2.1.2 ปรัชญาของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

- 1) เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชน
- 2) ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง
- 3) เกื้อกูลประ โยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน
- 4) เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม
- 5) กระจายอำนาจให้ท้องถิ่น และพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

2.1.3 หลักการ

- 1) ความพร้อม ความสนใจ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

- 2) ความพร้อมของคณะกรรมการกองทุน ที่เน้นความพร้อมของบุคคลและประสบการณ์ในการบริหารจัดการกองทุน
- 3) ความพร้อมของระบบการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนโดยสมาชิก
- 4) ความพร้อมของการบริหารจัดการ ที่สอดคล้องและเกื้อกูลกัน ระหว่างกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองกับกองทุนอื่น ๆ ที่หน่วยงานราชการจัดตั้งขึ้นในหมู่บ้านหรือชุมชน
- 5) การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการพึ่งพาตนเอง เพื่อความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ (ศูนย์ประสานงานคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอ, 2544)

2.1.4 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

- 1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน และชุมชนเมืองสำหรับการลงทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉิน และความจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน
 - 2) ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง
 - 3) เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในการเรียนรู้การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง ในหมู่บ้านและชุมชนเมือง
 - 4) กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต
 - 5) เสริมสร้างศักยภาพ และความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง
- (ศูนย์ประสานงานคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอ 2544)

2.2 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีระเบียบที่เกี่ยวข้องดังนี้

1) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบไปด้วย 2 หมวด คือ

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

หมวด 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

(สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2544) (ภาคผนวก ข)

2) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 (ภาคผนวก ข)

เพื่อให้การบริหารจัดการหมู่บ้านจัดตั้ง ซึ่งก่อตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมและสร้างนิสัยการออมเสียสละเอื้ออาทร และเป็นไปด้วยความคล่องตัว มีประสิทธิภาพ รวมทั้งเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกโดย จึงสมควรกำหนดระเบียบเกี่ยวกับการดำเนินงานของ กองทุนหมู่บ้านจัดตั้งได้ดังนี้

ระเบียบนี้เรียกว่า "ระเบียบกองทุนหมู่บ้านจัดตั้ง"

ที่ตั้งกองทุน ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 5 ต.คลองม่วง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา 30130

ระเบียบนี้ใช้บังคับตั้งแต่วันนี้เป็นต้นมา

(หมู่บ้านจัดตั้ง, 2544) (ภาคผนวก ค)

2.3 หลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติในกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.3.1 แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

เป็นกระบวนการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองซึ่งจะต้องเป็นไปตาม ระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 ที่ว่า

- 1) จำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมประชุม จะต้องมีความถี่ตามในสิ่งของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด
- 2) การเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นไปตามมติที่ประชุม โดยคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุนตามระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544

(ศูนย์ประสานงานคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอ, 2544)

2.3.2 แบบจำลองขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจัดทำขึ้น เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านและชุมชน รวมทั้งให้ข้อมูลรายละเอียดความเป็นจริง สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติใช้ในการกำหนดนโยบาย และแนวทางในการพัฒนากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีความเจริญก้าวหน้า ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมต่อไป ซึ่งหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะต้องมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) การสร้างจิตสำนึกและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ต้องช่วยกันบริหารจัดการโดยประชาชนเพื่อประชาชนของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ร่วมกันดำเนินการเริ่มจากการรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมติดตามตรวจสอบ ร่วมรับผลประโยชน์ตลอดจนร่วมสร้างกองทุนไปสู่ความยั่งยืนต่อไป

2) เลือกสรรคนดีเป็นคณะกรรมการกองทุน ทุกคนต้องพร้อมที่จะร่วมกันกำหนดวิธีการและดำเนินการเลือกกันเอง และตามช่วงระยะเวลาที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด เลือกคนดี มีความรู้ ประสบการณ์

3) ความพร้อมในการจัดระเบียบข้อบังคับ เมื่อดำเนินด้านการเลือกคณะกรรมการกองทุนแล้วคณะกรรมการกองทุนและประชาชนร่วมกันจัดทำระเบียบข้อบังคับ หลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการบริหารโดยความเห็นชอบ

4) การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เมื่อจัดทำระเบียบข้อบังคับ หลักเกณฑ์และวิธีการบริหารจัดการกองทุนแล้ว คณะกรรมการกองทุนและสมาชิกจะต้องร่วมกันดำเนินการตามกติกาที่วางไว้ เช่น การรับสมาชิก การระดมทุน การจัดทำบัญชี การจัดระบบตรวจสอบ การมอบหมายภารกิจ และความรับผิดชอบของคณะกรรมการและอื่น ๆ ต้องพร้อมในการจัดตั้งกองทุน

5) การขอรับการจัดสรรเงินจากรัฐบาล เมื่อกองทุนได้ดำเนินการจัดตั้งกองทุนเรียบร้อยแล้วต้องมีความพร้อมในการขอรับการจัดสรรเงินจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ โดยมีการขอขึ้นทะเบียนกองทุนพร้อมทั้งเอกสารที่เกี่ยวข้องและมีการเปิดบัญชีกับธนาคารเพื่อรับการจัดสรรเงินจากรัฐบาลต่อไป

(สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2544)

2.3.3 การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านขั้วพลู

1) สมาชิกที่ประสงค์จะขอกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านจะต้องจัดทำคำขอกู้โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมอย่างชัดเจน โดยให้ยื่นคำขอกู้ดังกล่าวต่อ คณะกรรมการกองทุนให้ คณะกรรมการกองทุนพิจารณาเงินกู้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

2) คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งไม่เกินจำนวนสองหมื่นบาท ในกรณีคณะกรรมการกองทุนมีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้รายใดเกินกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ ให้คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมสมาชิกเพื่อให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป แต่ทั้งนี้การอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งต้องไม่เกินจำนวนห้าหมื่นบาท การอนุมัติเงินกู้ฉุกเฉิน ให้คณะกรรมการพิจารณาตามความเหมาะสม และจำเป็น

3) ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติอนุมัติเงินกู้ยืมตามคำขอทั้งหมดหรือบางส่วน บันทึกความเห็นในแบบคำขอกู้ยืมเงิน พร้อมทั้งส่งสำเนาแบบคำขอกู้ยืมเงินตลอดจนเงื่อนไขและรายละเอียดในการอนุมัติเงินกู้ แจ้งให้ผู้ขอกู้และธนาคารรับทราบโดยเร็ว ให้คณะกรรมการกองทุนแต่งตั้งผู้แทนกรรมการกองทุนอย่างน้อยสองคน เป็นผู้แทนคณะกรรมการกองทุนในการทำสัญญากู้ยืมเงินกับผู้ขอกู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้

ให้ผู้ขอกู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ เปิดบัญชีออมทรัพย์กับธนาคาร และแจ้งหมายเลขบัญชีออมทรัพย์ให้คณะกรรมการกองทุนรับทราบโดยเร็ว การโอนเงินเข้าบัญชีผู้กู้ ธนาคารเป็นผู้ทำหน้าที่โอนเงินเข้าบัญชีผู้กู้ที่ผ่านการพิจารณาอนุมัติจากคณะกรรมการกองทุนตามคำสั่งและเงื่อนไขของคณะกรรมการกองทุน

4) คณะกรรมการกองทุนอาจเรียกหลักประกันเงินกู้ ไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือทรัพย์สินตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

5) ให้คณะกรรมการกองทุน กำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนเงินฝาก และเงินกู้เป็นอัตราที่แน่นอนตามความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก โดยคำนึงถึงจรรยาบรรณและสภาพเศรษฐกิจและสังคมในหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นหลัก และปิดประกาศอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนดังกล่าวอย่างเปิดเผย

6) การกำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมแห่งสัญญาเงินกู้แต่ละราย การชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย หรือค่าตอบแทนให้ผู้กู้ชำระให้แล้วเสร็จสิ้นภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี นับแต่วันที่ทำสัญญา

7) ในกรณีที่ผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนเงินกู้ พร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญากู้ยืมเงิน ให้ผู้กู้เสียเบี้ยปรับตามจำนวนที่ระบุไว้ หรือข้อ

บังคับที่กองทุนกำหนด เว้นแต่ผู้กู้ได้รับอนุญาตให้ผ่อนผันการชำระหนี้ (สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2544)

2.3.4 การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

จากกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน เป็นไปอย่างรวดเร็วในขอบเขตกว้างขวางของสังคมไทยทั้งในระดับชาติ และระดับท้องถิ่นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การพัฒนาบุคลากรในส่วนที่จะทำหน้าที่เป็นมันสมองของท้องถิ่นให้มีความรู้ความสามารถในอันที่จะรับมือการเปลี่ยนแปลง จึงเป็นปมเงื่อนสำคัญของการพัฒนา ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างฐานความรู้ ให้แก่ส่วนที่จะดำเนินต่อไปของสังคมได้ เพื่อรับรองการพัฒนาในระดับภูมิภาคอย่างเป็นระบบ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตร

วัตถุประสงค์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

- 1) มีความรู้ความสามารถในการวางแผนจัดการ โครงการและประยุกต์ความรู้ท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมและอย่างมีประสิทธิภาพ
- 2) มีความรู้ความสามารถในการวิจัย ติดตามประเมินผลโครงการ และใช้ประโยชน์จากการประเมินผลเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น
- 3) มีจิตสำนึกการมีส่วนร่วม ในการแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ให้เกิดความเข้มแข็ง (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, 2544)

2.3.5 บทบาทหน้าที่ของนักศึกษา

- 1) ศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและประเมินโครงการ
- 2) ประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 1 กองทุน
- 3) ส่งเสริมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 1 กองทุนให้มีประสิทธิภาพ

2.4 หลักการประเมินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

หลักการประเมินโครงการตามรูปแบบการประเมินแบบซิฟฟ์โมเดล

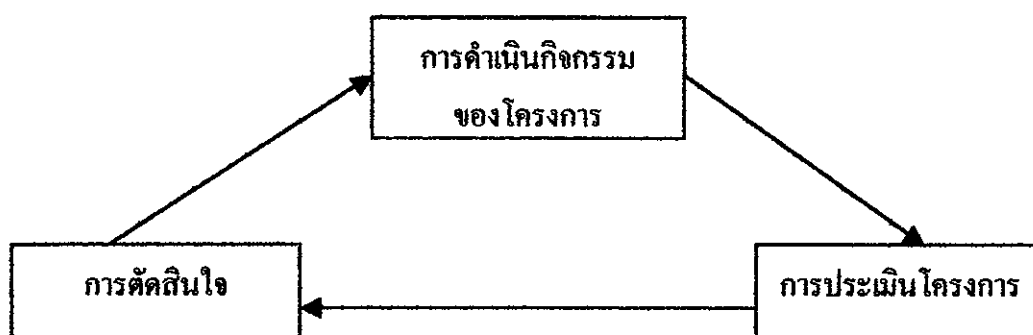
รูปแบบการประเมินโครงการแบบซิฟฟ์โมเดล เป็นแนวคิดทฤษฎีที่เรียกว่า ทฤษฎีระบบ ซึ่ง กิปสันและคณะ (อ้างใน สำนักงานมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ และ สำนักงานมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย, 2545) กล่าวว่า การประเมินประสิทธิภาพการบริหารจัดการที่เหมาะสมที่สุดคือ การใช้แนวคิดทฤษฎีระบบ เป็นตัวแบบและ

เครื่องมือในการวิเคราะห์ แนวคิดทฤษฎีระบบ เป็นตัวแบบที่เหมาะสมในการประเมินโครงการ เพราะเป็นการศึกษา และมองภาพชุมชนท้องถิ่นอย่างองค์รวมและเป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วย หน่วยขององค์การ หรือหน่วยเปลี่ยนสภาพ นั่นคือชุมชนท้องถิ่นนั่นเอง หน่วยปัจจัยนำเข้า หน่วยนำออกผลผลิต และหน่วยผู้ใช้ผลผลิต (สำนักงานมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ และ สำนักงานมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย, 2545)

การประเมินโครงการตามรูปแบบซิปป์โมเดล (CIPP Model) ได้กำหนดประเด็นที่ประเมิน ตามหลักการทฤษฎีระบบ ออกเป็น 4 ประเด็น ดังต่อไปนี้

- 1) การประเมินบริบทหรือสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) ซึ่งสถานะแวดล้อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยให้การคาดการณ์ถึงผลการดำเนินโครงการ
- 2) การประเมินตัวป้อนเข้า (Input Evaluation) คือความสอดคล้องของปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอกกับวัตถุประสงค์โครงการ ที่มีต่อความสำเร็จของโครงการ เช่น นโยบาย เป้าหมาย ของรัฐที่เกี่ยวกับกองทุน ระเบียบของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ศักยภาพชุมชนด้วยความเข้มแข็งของผู้นำ เป็นต้น
- 3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เช่น กระบวนการช่วยเหลือ การตั้งกองทุน และการจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กระบวนการได้มาซึ่งกรรมการกองทุน และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน ศึกษากระบวนการกฎเกณฑ์การพิจารณาอนุมัติเห็นชอบให้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอและจังหวัด เป็นต้น
- 4) การประเมินผลที่เกิดจากโครงการ (Product Evaluation) ซึ่งผล (Out) ผลกระทบ (Effects) ผลทางอ้อม (Impacts) ดังก็มีความสำคัญต่อการประเมินโครงการ เช่น ศึกษาผลการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านด้านความสามารถในการปล่อยกู้และการคืนเงินกู้ของสมาชิกที่กู้เงิน ศึกษาผลการนำเงินกู้จากกองทุนไปดำเนินกิจกรรมประกอบอาชีพของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ว่าประสบผลสำเร็จ ถ้าไร มีรายได้เพิ่มหรือขาดทุนอย่างไร เป็นต้น (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี, 2544)

สตีฟเฟรมบีม กล่าวว่า “ การประเมินเป็นกระบวนการของการระบุหรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการรวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวม ข้อมูลและนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ” โดยมีแนวความคิดพื้นฐาน คือ



แผนภาพที่ 1 ความคิดพื้นฐานการประเมินของ สดฟเฟิลบีม

สดฟเฟิลบีม ได้จำแนกขั้นตอนการประเมินเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 กำหนด หรือระบุข้อมูลที่ต้องการ

ขั้นที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นที่ 3 วิเคราะห์และจัดการสารสนเทศเพื่อนำเสนอผู้บริหาร

ที่มา: หนังสือชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ.2544, หน้า 90

นอกจากนี้ได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมิน ดังนี้

- 1) การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planing Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้นำไปใช้โดยการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินการ
- 2) การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuing Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้น ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงาน และขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ
- 3) การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementing Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาความคุ้มค่าการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด
- 4) การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาการยุติ ถัดเลิก หรือปรับขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

2.5 เอกสารหลักวิชาอื่นๆ

2.5.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา

การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจ ในการกำหนดนโยบายพัฒนาท้องถิ่น อันเป็นกระบวนการขั้นต้นของการวางแผนในการพัฒนาท้องถิ่นที่เป็นที่ยุ่อาศัยในการดำรงชีวิตของตน นอกจากนั้นหลังจากที่ได้กำหนดวัตถุประสงค์และแผนงานร่วมกัน และปฏิบัติตามแผนงานของโครงการดังกล่าวร่วมกันแล้ว ยังมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการบริการรวมทั้งมีส่วนในการควบคุมประเมินผลโครงการต่าง ๆ ของท้องถิ่นซึ่งอาจเป็นไปได้โดยตรง คือ ได้เข้ามามีส่วนร่วมด้วยตนเอง

การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผนการตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่นการบริหารการจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดจากโครงการ โดยโครงการพัฒนาดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

ปัญหาในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา

- 1) ประชาชนไม่ค่อยสนใจเข้าร่วมประชุม หรือไม่เห็นความสำคัญในการเข้าร่วมประชุม และออกความคิดเห็น
- 2) ประชาชนเบื่อหน่ายต่อการมีการจัดประชุมขึ้นบ่อย ๆ เพราะประชาชนบางรายอาจมี ธุระหรือต้องไปทำงาน
- 3) ประชาชนส่วนหนึ่งไปทำงานต่างถิ่นไม่ได้อยู่ในภูมิลำเนาของตนเอง
- 4) ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาแต่ไม่กล้านำเสนอ

แนวทางการแก้ไขปัญหา

- 1) สร้างจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาให้แก่ประชาชน
- 2) ส่งเสริมให้ประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาต่าง ๆ
- 3) กระตุ้นให้ประชาชนได้มีการออกความคิดเห็นในที่ประชุม และช่วยกันสรุปข้อคิดเห็นของประชาชน

2.5.2 ความเข้มแข็งของชุมชน

ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง

- 1) สมาชิกชุมชนมีความเชื่อมั่น ในศักยภาพของคนและชุมชนที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง
- 2) สมาชิกของชุมชนมีจิตสำนึกการพึ่งตนเอง เอื้ออาทร รักและห่วงใยซึ่งกันและกัน อีกทั้งพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของคนและชุมชน
- 3) สมาชิกชุมชนเลือกกำหนดผู้นำชุมชน ผู้นำการเปลี่ยนแปลง และผู้แทนชุมชน มีหลากหลายด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง
- 4) มีกระบวนการชุมชนที่มีความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องเป็นวิถีของชุมชนซึ่งขับเคลื่อนโดยผู้นำองค์กรชุมชนในลักษณะเปิดกว้าง โปร่งใสและมีการแสดงความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้สำหรับสมาชิกทั้งหมด
- 5) สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชน กำหนดวิสัยทัศน์ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตามประเมินผลการแก้ปัญหา และการพัฒนาชุมชนผ่านกระบวนการของชุมชน
- 6) สมาชิกของชุมชนเกิดจากการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน
- 7) มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วย การพัฒนาทุก ๆ ด้านของชุมชนที่มุ่งการพึ่งตนเองเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุก ๆ คน และหวังผลการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 8) การพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนมีความสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุดไม่ใช้การพึ่งพาตลอดไป
- 9) มีเครือข่ายความร่วมมือกับการพัฒนา อาจเป็นหมู่บ้านชุมชนอื่นๆ ท้องถิ่น ภาคราชการองค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการและอื่น ๆ ในลักษณะที่มีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน

นอกจากนี้ยังสามารถกล่าวถึงลักษณะของชุมชนเข้มแข็งอีก 4 ประการ คือ

- 1) เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้
- 2) เป็นชุมชนที่รู้จักจัดการตนเอง
- 3) เป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ
- 4) เป็นชุมชนที่มีสันติภาพ

ปัญหาความเข้มแข็งของชุมชน

- 1) ประชาชนบางส่วนขาดความสามัคคีกัน มีความคิดเห็นไม่ตรงกันขัดแย้งกันเองภายใน ชุมชน

- 2) ผู้นำชุมชน ขาดความรู้ความเข้าใจในบางเรื่อง
- 3) ชุมชนต้องการความช่วยเหลือจากภายนอกมากเกินไปทำให้ไม่สามารถพึ่งตนเองได้
- 4) สมาชิกในชุมชนไม่มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองได้

2.5.3 เครือข่ายการเรียนรู้

ในด้านของการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน ได้กำหนดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้ ระดับเขต 13 เครือข่ายที่มีจังหวัด 13 จังหวัดเป็นแกนนำของเครือข่าย รวมเครือข่ายของกรุงเทพมหานครอีก 1 เครือข่าย รวมเป็น 14 เครือข่ายการเรียนรู้ซึ่งต้องมีความเข้าใจในที่นี้คือ การทำงานของเครือข่ายการเรียนรู้ เป็นอย่างไร ชุมชนในจังหวัดต่าง ๆ จะได้รับประโยชน์จากการสร้างเครือข่าย การเรียนรู้ระดับเขตอย่างไร และอะไรคือเรื่องที่น่าสนใจร่วมกัน

หลักการ

แผนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จะดำเนินการทุกหมู่บ้าน / ชุมชนในระดับท้องถิ่นทั่วประเทศ ใช้แนวการผนึกกำลังกันเป็นกลุ่ม และการวางแผนร่วมกับชุมชนท้องถิ่นระดับฐานล่างที่สุดเป็นหลักดำเนินการงาน การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระดับเขต เป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ ไม่ใช้การจัดตั้งองค์กร หรือโครงสร้างใหม่และจังหวัดแกนนำไม่ใช่พื้นที่ทดลองหรือต้นแบบสำหรับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

วัตถุประสงค์ของการสร้างเครือข่าย

เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต

ประเด็นที่ชุมชนเรียนรู้ร่วมกัน

- 1) แนวทางแก้ไขปัญหาอุปสรรคช่องว่าง และข้อจำกัด ที่สกัดกั้นหรือขัดขวางกระบวนการดำเนินงานเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต
- 2) วิธีการปฏิบัติที่ทำให้บังเกิดผลดีที่สุดในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยเฉพาะวิธีการที่ส่งผลให้ชุมชนหมู่บ้านสามารถดำเนินกระบวนการชุมชนได้อย่างราบรื่นและก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.5.4 ธุรกิจชุมชน

2.5.4.1 ธุรกิจชุมชน เป็นแนวทางพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เป็นส่วนสำคัญในการลดภาวะปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ระดับครอบครัว เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาโรคเอดส์ ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันสมควร ปัญหาโสเภณีเด็ก โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนซึ่งสามารถจำแนกออกเป็นกลุ่มได้ 4 กลุ่ม ดังนี้

- 1) หน่วยงานของรัฐ
- 2) หน่วยงานอาสาสมัครเอกชน
- 3) โครงการหลวง
- 4) บ้าน วัด โรงเรียน

2.5.4.2 ธุรกิจชุมชน คือ กิจกรรมที่บุคคลหรือองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจกรรมและ หรือ ช่วยดำเนินงานบางส่วนหรือทั้งหมด โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ มีการเรียนรู้และการจัดการร่วมกันเพื่อดำเนินการในกิจกรรมการผลิต การแปรรูป การค้าและการบริการที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน ได้อย่างสอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนอันจะนำไปสู่ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและการพัฒนาที่ยั่งยืน

2.5.4.3 ลักษณะเด่นของธุรกิจคือ เป็นธุรกิจขนาดเล็กมีความคล่องตัวการบริหาร รายได้จากยอดขายไม่มากนัก ต้นทุนในการดำเนินกิจการไม่มากนักในระยะเริ่มต้น การติดต่อและการให้บริการถูกดำเนินไปอย่างใกล้ชิดการเริ่มต้นธุรกิจทำได้ง่าย ประเภทของธุรกิจชุมชน แบ่งออกได้เป็นธุรกิจการผลิต ธุรกิจการค้าปลีก ธุรกิจค้าส่งและธุรกิจบริการ นอกจากนี้ธุรกิจชุมชนมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ กล่าวคือเปิดโอกาสให้มีการประกอบการก่อให้เกิดการจ้างงาน ส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมและสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

2.5.4.4 การสร้างจิตสำนึกการจัดการธุรกิจชุมชนทำได้โดยรวม ทำให้สังคมของท้องถิ่นมีการพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยการเพิ่มขีดความสามารถให้คนในชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งขีดความสามารถทางปัญญาไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และช่วยทำให้สังคมมีความสุข รักใคร่กลมเกลียว ช่วยเหลือเกื้อกูลกันอันเป็นการเพิ่มทุนทางสังคม

ปัญหาธุรกิจชุมชน

- 1) ประชาชนไม่มีความสามัคคีรวมกลุ่มกัน
- 2) ไม่มีความรู้ในการทำบัญชี รายรับ - รายจ่าย และการทำธุรกิจ
- 3) ประชาชนไม่มีจิตสำนึกในการจัดการธุรกิจชุมชน
- 4) ชุมชนไม่มีแหล่งเงินทุนในการทำธุรกิจ

แนวทางการแก้ปัญหา

- 1) กระตุ้นให้ประชาชนมีความร่วมมือกัน และชี้แนะให้เห็นความสำคัญของการร่วมกลุ่มอาชีพ
- 2) ให้ความรู้ในการทำบัญชี รายรับ – รายจ่าย และการประกอบธุรกิจ
- 3) สร้างจิตสำนึกการจัดการธุรกิจชุมชนโดยรวม
- 4) หาหน่วยงานของรัฐบาลและเอกชนสนับสนุนแหล่งเงินทุนในการทำธุรกิจ

2.5.5 ระบบบัญชีกองทุนหมู่บ้าน

การบัญชี มีความหมายโดยสรุป คือ การบันทึกเหตุการณ์ทางการเงิน จัดหมวดหมู่ สรุปผล และแปลความหมาย ในการจัดทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จะเน้นการจัดทำโดยอาศัยข้อเท็จจริงในการดำเนินกิจกรรมตามปกติ มากกว่าตามหลักวิชาการจะไม่มีคำว่า “เดบิต” หรือ “เครดิต” แต่ยังบันทึกตามหลักบัญชีในการจัดทำบัญชี ตามรูปแบบนี้ สิ่งที่ต้องจัดทำจะต้องให้ความสำคัญก็คือ หมวดหมู่ หรือประเภทบัญชี นั่นคือ ผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดทำจะต้องสามารถแยกหมวดหมู่ หรือประเภทบัญชีได้ว่าอยู่ในหมวด ดังต่อไปนี้

หมวดหมู่ทางบัญชีสามารถจัดประเภทได้ทั้งหมด 5 หมวดคือ

- 1) หมวดสินทรัพย์
- 2) หมวดหนี้สิน
- 3) หมวดทุน (เงินกองทุน)
- 4) หมวดรายได้
- 5) หมวดค่าใช้จ่าย

สินทรัพย์ หมายถึง สิ่งที่มีมูลค่าเป็นตัวแทนได้ สินทรัพย์อาจมีรูปร่างต่าง ๆ กัน อาจมีตัวตน หรือไม่มีตัวตนก็ได้สินทรัพย์ส่วนใหญ่ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้แก่ เงินสด เงินฝากธนาคาร ลูกหนี้ ทรัพย์สิน เป็นต้น

หนี้สิน หมายถึง ภาระหรือพันธะผูกพันที่จะต้องชดใช้คืนในรูปของตัวแทนหรือตราสารทางการเงินในอนาคต หนี้สินที่มักพบได้แก่ เจ้าหนี้เงินกู้ เงินรับฝาก เป็นต้น

ทุน หมายถึง ทุนในที่นี้หมายถึงเงินกองทุนที่ได้รับจัดสรรหมู่บ้านละ 1,000,000 บาท เงินกองทุนนี้จะเพิ่มขึ้นเมื่อกองทุนกำไร จากการดำเนินงาน ซึ่งจะสะสมอยู่ในบัญชี กำไร สะสม ดังนั้น ทุนจึงประกอบด้วยเงินกองทุนบวกกำไรสะสม

รายได้ หมายถึง รายได้จากการดำเนินกิจกรรมหรือเงินที่ได้รับและไม่มีภาระต้องจ่ายคืน

เช่น รายได้ค่าธรรมเนียม ดอกเบี้ยเงินกู้ ดอกเบี้ยปรับ รายได้ จากการขายปืย รายได้จากเงิน บริจาคหรือเงินรางวัลต่าง ๆ ดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร เป็นต้น

ค่าใช้จ่าย หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่จ่ายไปเพื่อประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรม เช่น ค่า อาหารและค่าเครื่องดื่มในวันประชุม ค่ารถ ค่าเครื่องเขียนและแบบพิมพ์ ดอกเบี้ยจ่าย เป็นต้น

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองการดำเนินกิจกรรมส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับเงินสด หรือ เงินฝากธนาคาร ดังนั้น จึงใช้บัญชีเงินสดหรือเงินฝากธนาคาร เป็นกลไกเชื่อมโยงในการจัดทำ บัญชี โดยการวิเคราะห์รายการจะอาศัยคำถามรายการที่เกิดขึ้นมีผลทำให้เงินสดหรือเงินฝาก ธนาคาร เพิ่มขึ้น หรือลดลงเท่าไร เพราะอะไร

ปัญหา

- 1) คณะกรรมการกองทุน ขาดความเข้าใจในการทำบัญชี
- 2) ข้อมูลในบัญชีไม่เป็นปัจจุบัน
- 3) ไม่มีผู้ตรวจสอบและประเมินผลการทำบัญชี การใช้จ่ายเงินและทรัพย์สิน ของกองทุน

แนวทางการแก้ปัญหา

- 1) จัดอบรมให้ความรู้ในการจัดทำบัญชีแก่คณะกรรมการกองทุน
- 2) ตั้งคณะกรรมการตรวจสอบบัญชีเป็นระยะ
- 3) ให้นายงานของรัฐบาลจัดเจ้าหน้าที่มาตรวจสอบทำบัญชีกองทุนแต่ละ หมู่บ้าน

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

3.1 วิธีการประเมินโครงการ

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ใช้วิธีการประเมินโครงการตามรูปแบบ CIPP Model ซึ่งเป็นการประเมินโครงการเชิงระบบ โดยแบ่งระบบออกเป็น 2 หน่วยระบบในการประเมินโครงการ ได้แก่

- 1) หน่วยระบบ A เป็นหน่วยระบบระดับหมู่บ้าน
- 2) หน่วยระบบ B เป็นหน่วยระบบระดับรายบุคคล

เมื่อแบ่งหน่วยระบบได้เป็น 2 หน่วยแล้ว ในแต่ละหน่วยระบบจะประกอบไปด้วยองค์ประกอบในการประเมิน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การประเมินบริบท การประเมินปัจจัยนำเข้า การประเมินกระบวนการ และการประเมินผลผลิต ซึ่งสามารถที่จะแสดงหน่วยระบบและองค์ประกอบในการประเมินในแต่ละหน่วย ได้ดังนี้

หน่วยระบบ A : หน่วยระบบระดับหมู่บ้าน	หน่วยระบบ B : หน่วยระบบระดับรายบุคคล
การประเมินบริบท การประเมินปัจจัยนำเข้า การประเมินกระบวนการ การประเมินผลผลิต	การประเมินบริบท การประเมินปัจจัยนำเข้า การประเมินกระบวนการ การประเมินผลผลิต

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษาหมู่บ้านชัยพฤกษ์ คือ สภาพแวดล้อมในหมู่บ้านชัยพฤกษ์ และสมาชิกในหมู่บ้านชัยพฤกษ์ ซึ่งเป็นผู้ที่อาศัยอยู่จริงในหมู่บ้าน ไม่ใช่ผู้ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านรวมทั้งมีสถานภาพและบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษาหมู่บ้านชัยพฤกษ์ หมู่ที่ 5 ตำบลคลองม่วง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างบางส่วนจากประชากรทั้งหมดมาเป็นตัวแทนในการศึกษา โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ได้แก่

- 1) การสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental sampling) เป็นการเลือกการสุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษาเท่าที่จะหาได้จนครบจำนวนที่ต้องการในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยไม่มีเกณฑ์ที่แน่นอน
- 2) การสุ่มแบบมีจุดมุ่งหมาย (Purposive sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยศึกษาเป็นผู้ที่ตัดสินใจเลือกกลุ่มตัวอย่างเอง เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมกับการเก็บข้อมูลที่เป็นเรื่องเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งเท่านั้น

3.3 เครื่องมือการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่นำมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในครั้งนี้ เป็นเครื่องมือทางสังคมศาสตร์ ซึ่งได้แก่

- 1) แบบสัมภาษณ์ (Interview)
- 2) แบบสังเกต (Observation)
- 3) แบบสอบถาม (Questionnaire)

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการข้างต้นนั้นมีรูปแบบในลักษณะของแบบรายงาน (ปร.) ซึ่งมีทั้งหมด 12 แบบรายงาน ได้แก่

- 1) แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน (ปร.1)
- 2) แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน (ปร.2)
- 3) แบบรายงานความรู้ความเข้าใจทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (ปร.3)
- 4) แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน (ปร.4)
- 5) แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (ปร.5)
- 6) แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (ปร.6)
- 7) แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน (ปร.7)
- 8) โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (ปร.8)
- 9) แบบบันทึกการสัมภาษณ์ (ปร.9)
- 10) แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน (ปร.10)
- 11) แบบศึกษาเจาะลึกกรณี (ปร.11)
- 12) การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน (ปร.12)

3.3.1 ตัวแปรและตัวชี้วัดในการประเมินโครงการ

ตัวแปรและตัวชี้วัดในการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แยกตามหน่วยระบบ ได้ดังนี้

หน่วยระบบ A : หน่วยระบบระดับหมู่บ้าน	หน่วยระบบ B : หน่วยระบบระดับรายบุคคล
ตัวชี้วัดบริบท <u>บริบทระดับประเทศ</u> 1) ความยากจนของประเทศ 2) นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) 3) ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ 4) ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน 5) บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท 6) ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ <u>บริบทระดับท้องถิ่น</u> 1) ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน 2) สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน 3) สภาพปัจจุบันของหมู่บ้าน 4) การศึกษาและสาธารณสุข 5) วัฒนธรรมประเพณี 6) ด้านเศรษฐกิจของหมู่บ้าน 7) ผู้นำชุมชน องค์การชุมชน 8) โครงการพัฒนาที่ผ่านมา 9) ความเข้มแข็งของชุมชน	ตัวชี้วัดบริบท 1) อาชีพ 2) รายได้ของครอบครัว 3) หนี้สินของครอบครัว (สถาบันการเงินและนายทุนนอกระบบ) 4) ประสบการณ์ในการดำเนินการ

หน่วยระบบ A : หน่วยระบบระดับหมู่บ้าน	หน่วยระบบ B : หน่วยระบบระดับรายบุคคล
ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า 1) นโยบายรัฐบาล 2) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 3) เงินกองทุน 1 ล้านบาท 4) เงินทุนสะสมของกองทุนหมู่บ้าน ตัวชี้วัดกระบวนการ 1) การจัดทำระเบียบข้อบังคับกองทุน 2) การจัดทำเอกสารเพื่อขอขึ้นทะเบียนกองทุน 3) ระบบการจัดทำบัญชี 4) กิจกรรมเกี่ยวกับสมาชิกกองทุน ก. การรับสมาชิก ข. การหมดสภาพสมาชิก 5) กิจกรรมเกี่ยวกับการกู้เงินกองทุน ก. การคัดเลือก / พิจารณาผู้กู้ ข. การจัดทำเอกสาร / การโอนเงิน ค. การชำระหนี้ 6) การส่งเสริมการใช้เงินกู้ ก. การแนะนำวิธีการทำธุรกิจ ข. การช่วยเหลือตลาด 7) การตรวจสอบการใช้เงินทุน 8) การจัดสรรผลประโยชน์ ตัวชี้วัดผลผลิต 1) จำนวนสมาชิกกองทุน 2) จำนวนผู้ที่ได้กู้เงิน 3) ยอดเงินที่ปล่อย	ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า 1) จำนวนเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติ 2) จำนวนเงินทุนอื่น ๆ 3) สถานที่และวัตถุดิบในการประกอบอาชีพ 4) จำนวนแรงงาน 5) ความรู้และทักษะในการดำเนินงาน ตัวชี้วัดกระบวนการ 1) การใช้จ่ายเงินกู้ 2) การหาความรู้เพิ่มเติม 3) การหาตลาด 4) การทำบัญชีใช้จ่ายเงิน 5) การทำธุรกิจ / การดำเนินงาน ตัวชี้วัดผลผลิต 1) ผลโดยตรง ก. รายได้เป็นเงิน ข. ผลผลิตเป็นสิ่งที่ของ

หน่วยระบบ A : หน่วยระบบระดับหมู่บ้าน	หน่วยระบบ B : หน่วยระบบระดับรายบุคคล
ตัวชี้วัดผลผลิต	ตัวชี้วัดผลผลิต
4) จำนวนผู้ชำระคืนเงินกู้	ค. ผู้กู้ได้ขยายกิจการ
5) จำนวนเงินที่ได้รับชำระคืน	2) ผลโดยอ้อม
6) กองทุนหมู่บ้านสะสม	ก. ผู้กู้มีการพึ่งตนเอง
7) การใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์	ข. ผู้กู้ศักยภาพในการประกอบกิจการเพิ่มขึ้น

3.3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษาหมู่บ้านชัยพลู ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการดังต่อไปนี้

- 1) การสังเกต โดยมีทั้งการสังเกตโดยเข้าไปมีส่วนร่วมและการสังเกตโดยไม่เข้าไปมีส่วนร่วม
- 2) การสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นการสนทนากันในประเด็นที่ผู้ศึกษาต้องการข้อมูลแล้วทำการจดบันทึกไว้
- 3) การใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามแล้วส่งแบบสอบถามกลับคืนผู้ศึกษา
- 4) การจัดประชุมเวทีประชาชนหมู่บ้าน

3.3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว จะนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ ทำการตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วนของข้อมูล ทำการจำแนกประเภทของข้อมูลแล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาทำการวิเคราะห์ ในการประเมินโครงการครั้งนี้ได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

- 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จะใช้สถิติในการวิเคราะห์ ซึ่งได้แก่ การแจกแจงความถี่ การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย เช่น ข้อมูลเพศ ข้อมูลรายนาม ข้อมูลการศึกษา

สูตรในการคำนวณ การหาค่าร้อยละ (percentage)

$$P = \frac{f \times 100}{N}$$

โดยที่	P	คือค่าร้อยละ
	f	คือความถี่ที่ต้องการเปลี่ยนให้เป็นค่าร้อยละ
	N	คือจำนวนความถี่ทั้งหมดหรือจำนวนประชากร

สูตรในการคำนวณ การหาค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean)

$$\bar{X} = \sum X/N$$

โดยที่	X	คือค่าเฉลี่ย
	$\sum X$	คือผลรวมของค่าทั้งหมดในกลุ่ม
	N	คือจำนวนประชากรในกลุ่มตัวอย่าง

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จะใช้วิธีการสรุปข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมให้สอดคล้องกับจุดประสงค์หรือประเด็นคำถามในการประเมิน

3.3.4 การนำเสนอผลการวิเคราะห์

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ เป็นขั้นตอนของการนำเสนอผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลมาจากรายละเอียด พร้อมกับออกแบบผลการวิเคราะห์ให้อยู่ในรูปแบบที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจและสะดวกต่อการใช้งาน

โดยผู้ทำสารนิพนธ์ได้เสนอผลการวิเคราะห์ตามลักษณะข้อมูลดังนี้

- 1) นำเสนอผลการวิเคราะห์ที่เป็นจำนวนสถิติ และตัวเลข ตามแบบ บร. ต่าง ๆ และสารนิพนธ์
- 2) นำเสนอผลการวิเคราะห์เป็นข้อความตามแบบ บร. ต่าง ๆ และสารนิพนธ์

บทที่ 4

ผลการติดตามประเมินโครงการ

ผลการติดตามประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านจับพลู หมู่ที่ 5 ตำบลคลองม่วง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาประกอบด้วยรายงานข้อมูลที่ได้ตามกรอบความคิดทฤษฎีชีพโมเดล (CIPP Model) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.1 ผลการประเมินบริบทชุมชน

4.1.1 บริบทระดับประเทศ

1) ความยากจนของประเทศ

ธรรวรณ์ พลวิชัย และปริศา โพธิ์ทอง (www, 2545) ได้กล่าวถึงปัญหาความยากจนไว้ว่าปัญหาความยากจนที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเกิดขึ้นในส่วนใดส่วนหนึ่งของโลก กลายเป็นปัญหากระทบไปยังส่วนต่าง ๆ ของโลก สำหรับประเทศไทยการพยายามที่จะลดปัญหาความยากจนและการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมเป็นเป้าหมายที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และนโยบายของรัฐบาลทุกยุคทุกสมัยให้ความสำคัญ เนื่องจากอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับที่สูงที่ผ่านมาก่อนวิกฤติเศรษฐกิจ ทำให้ปัญหาความยากจนลดน้อยลงแต่ ภายหลังจากที่ประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจในปี 2540 ปัญหาความยากจนในประเทศไทยกลับมาเป็นปัญหาเพิ่มขึ้นมาก ธนาคารโลกได้รายงานถึงปัญหาความยากจนของประเทศไทยว่า ปัญหาความยากจนในประเทศไทยกลับมาเพิ่มสูงขึ้นอีก เป็นครั้งแรกในรอบ 10 ปี หลังจากที่มีความยากจนลดลงอย่างมากก่อนวิกฤติเศรษฐกิจสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) ได้มีการเสนอรายงานเกี่ยวกับปัญหาความยากจนโดยกล่าว ในปี 2545 ว่า ภาวะความยากจนจะเพิ่มความวาระเศรษฐกิจที่ยังไม่ดีขึ้น เมื่อพิจารณาถึงปัญหาการกระจายรายได้ของครัวเรือนหลังวิกฤติเศรษฐกิจ พบว่า การกระจายรายได้ในสังคมไทยยังมีปัญหาความเหลื่อมล้ำกันมากขึ้น การเพิ่มขึ้นของปัญหาความยากจนนับเป็นปัญหาที่มีความสำคัญมากของประเทศไทย ในขณะนี้ วิกฤติเศรษฐกิจไม่มีส่วนช่วยคนยากจน แต่วิกฤติเศรษฐกิจกลับส่งผลกระทบต่อคนยากจนในสัดส่วนที่สูงกว่าคนรวย ดังนั้น การขยายตัวทางเศรษฐกิจที่แข็งแกร่งอีกครั้ง จึงเป็นสิ่งจำเป็นในการแก้ไข้ปัญหา

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (www, 2545) ยังได้กล่าวอีกว่า ภาวะความยากจนในประเทศไทยขึ้นอยู่กับราคาพืชผลทางการเกษตรเป็นสำคัญ ราคาพืชผลทางการที่สำคัญ ๆ ลดลงมากทำให้รายได้ของเกษตรกรลดลง จากการวิเคราะห์

สัดส่วนและจำนวนคนจนตามสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนพบว่า กลุ่มครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนทำการเกษตรเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่อการเป็นคนจนสูงมาก เมื่อเกิดความไม่แน่นอนด้านรายได้ อันเนื่องมาจากความผันผวนของราคาพืชผลทางการเกษตร ในขณะที่ครัวเรือนไม่มีอาชีพรอง

2) นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

บทบาทและความสำคัญของ SMEs

ในปัจจุบัน ภาคธุรกิจของไทยประกอบด้วยรัฐวิสาหกิจจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 8.5 แสนกิจการในจำนวนนี้ กว่าร้อยละ 99.7 จัดว่าเป็นรัฐวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกล่าวคือ มีการจ้างงานไม่เกิน 200 คนต่อกิจการ และประมาณร้อยละ 40 เป็นรัฐวิสาหกิจขนาดเล็กมากซึ่งอยู่นอกระบบ ไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย

ในภาคอุตสาหกรรม แรงงานประมาณกึ่งหนึ่ง และการจ้างงานใหม่ที่เกิดขึ้นหลังวิกฤตการณ์ในปี พ.ศ. 2540 ประมาณร้อยละ 60 อยู่ใน SMEs

ประมาณร้อยละ 30 ของวิสาหกิจไทยพึ่งพาตลาดต่างประเทศ และอุตสาหกรรมส่งออกขนาดใหญ่ของไทยใช้วัตถุดิบแปรรูปขั้นต้นและชิ้นส่วนที่ผลิตในประเทศส่วนหนึ่ง การเพิ่มขีดความสามารถของ SMEs ที่เป็นผู้ผลิตเพื่อส่งออกและ SMEs ที่รับช่วงการผลิตจากผู้ส่งออก จึงเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาการส่งออกของไทยและการสร้างรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศในภาพรวม

นอกจากนั้น รัฐวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็กที่กระจายอยู่ทั่วภูมิภาคของประเทศ เป็นทั้งผู้ซื้อผลผลิต และผู้ผลิตสินค้าและบริการสนองความต้องการของราษฎรผู้บริโภคในท้องถิ่นห่างไกล จึงเป็นกลไกสำคัญยิ่งในการกระจายรายได้และความเจริญสู่ภูมิภาค

วิสัยทัศน์ของการพัฒนา SMEs ภาคอุตสาหกรรม

1) วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีขีดความสามารถในการแข่งขันระดับสากล

2) วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของคนไทยมีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ทั้งด้านการผลิต การตลาด

3) วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีความเชื่อมโยงกับวิสาหกิจขนาดใหญ่ และเชื่อมโยงกับภาคธุรกิจต่าง ๆ ในทุกภูมิภาคอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ นำไปสู่ความสมดุลในโครงสร้างเศรษฐกิจสังคม เป็นกลไกที่สามารถช่วยบรรเทาผลกระทบจากความผันผวนในเศรษฐกิจโลกที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

กลยุทธ์และมาตรการในการพัฒนา SMEs

เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์การพัฒนาข้างต้น จึงกำหนดกลยุทธ์และมาตรการ ประกอบไป

ด้วย 7 กลยุทธ์หลัก คือ

กลยุทธ์ที่ 1 ยกระดับความสามารถด้านเทคโนโลยีการจัดการ

กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาผู้ประกอบการและทรัพยากรบุคคลของ SMEs

กลยุทธ์ที่ 3 สร้างและขยายโอกาสด้านการตลาดแก่ SMEs

กลยุทธ์ที่ 4 เพิ่มขีดความสามารถของสถาบันการเงินและสร้างกลไกเสริมทางการเงิน เพื่อส่งเสริม SMEs

กลยุทธ์ที่ 5 ปรับปรุงสภาพแวดล้อมของธุรกิจ

กลยุทธ์ที่ 6 พัฒนาศาಹกิจรายย่อยและวิสาหกิจชุมชน

กลยุทธ์ที่ 7 สร้างความเชื่อมโยงและพัฒนากลุ่มวิสาหกิจครบวงจร

3) ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย ได้ประมาณการอัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจไทย สำหรับปี 2545-2546 เกี่ยวกับภาวะดุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัด ไว้ว่า คาดว่าในปี 2545 ประเทศไทย จะมีดุลการค้าเกินดุลประมาณ 2.22-2.55 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งจะลดลงจากปี 2544 ในขณะที่การเกินดุลบัญชีเดินสะพัด คงจะอยู่ที่ประมาณ 5.9-6.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยลดลงจากปีก่อนหน้าเช่นเดียวกัน สำหรับในปี 2546 การขยายตัวของการนำเข้าและการใช้จ่ายของประชาชนในประเทศจะส่งผลให้ฐานะการเกินดุลทั้งสองมีแนวโน้มที่จะลดลงไปอีกจากปี 2545 โดยการเกินดุลการค้าอาจจะเหลือเพียง 1.1-1.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ในขณะที่การเกินดุลบัญชีเดินสะพัดอาจจะอยู่ประมาณ 4.8 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ เท่านั้น ทุนสำรองระหว่างประเทศคาดว่าจะอยู่ที่ 33.8-34.1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ณ ปลายปี 2545 เมื่อเทียบกับ 33.0 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ณ สิ้นธันวาคม 2544 ทั้งนี้การปรับเพิ่มของทุนสำรองระหว่างประเทศในปี 2545 จะเป็นผลมาจากฐานะการเกินดุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัด ในขณะที่เงินทุนไหลออกสุทธิจะลดลง ซึ่งส่งผลให้ดุลการชำระเงินของประเทศมีฐานะเกินดุล (คาดว่าประมาณ 708-1,036 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) ส่วนในปี 2546 คาดว่าจะเกินดุลบัญชีเดินสะพัดและดุลการชำระเงินจะส่งผลให้ทุนสำรองระหว่างประเทศขยับเพิ่มขึ้นจากปี 2545 เป็นประมาณ 34.5-34.9 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ณ ปลายปี 2546 (ศูนย์กสิกรไทย, www.2545)

ตารางที่ 1 ดุลการค้าของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2530-2539 (มูลค่าล้านบาท)

ปี	มูลค่าการค้า	มูลค่านำเข้า	มูลค่าส่งออก	ดุลการค้า
2530	634,062.1	334,209.0	299,853.1	-34,355.9
2531	916,684.1	513,114.3	403,569.8	-109,544.5
2532	1,178,993.8	662,678.8	516,315.0	-146,363.8
2533	1,442,794.1	852,981.5	589,812.6	-263,168.9
2534	1,684,856.8	959,408.0	725,448.8	-233,959.2
2535	1,857,888.0	1,033,244.7	824,643.3	-208,601.4
2536	2,111,709.0	1,170,846.4	940,862.6	-229,983.8
2537	2,506,862.0	1,369,260.4	1,137,601.6	-231,658.8
2538	3,169,901.4	1,763,591.3	1,406,310.1	-357,281.2
2539	3,244,935.8	1,832,825.2	1,412,110.6	-420,714.6

ที่มา : ศูนย์สถิติการพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

4) ความเคียดแค้นและการเป็นหนี้สินของประชาชน

ปัจจุบันประชากรส่วนใหญ่ของประเทศต้องเผชิญกับภาวะเคียดแค้นและภาวะการเป็นหนี้สิน โดยเฉพาะวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในช่วงที่ผ่านมา จนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะการเป็นหนี้ของเกษตรกร ทั้งหนี้สินในระบบ และหนี้สินนอกระบบเพิ่มขึ้น

กรมการปกครอง (www, 2545) ได้กล่าวว่า ทุกรัฐบาลที่ผ่านมาได้ให้ความสำคัญต่อการแก้ปัญหาหนี้สินของเกษตรกร โดยตลอด โดยเฉพาะการแก้ปัญหาหนี้นอกระบบ ได้มีการผลักดันมาตรการหลายประการเพื่อแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น โดยในระยะเริ่มแรกได้มีการผลักดันจัดตั้งสหกรณ์การเกษตรให้สหกรณ์การเกษตรเป็นสถาบันหลักของเกษตรกรในการกระจายสินเชื่อแก่เกษตรกรสมาชิก เพื่อให้เกษตรกรมีแหล่งเงินกู้ของตนเองเพื่อลดการพึ่งพาเงินกู้จากตลาดเงินนอกระบบ ต่อมาได้มีการจัดตั้งธนาคารเพื่อการเกษตร (ธ.ก.ส.) เป็นธนาคารเฉพาะกิจเพื่อทำหน้าที่ในการหาเงินทุนให้เกษตรกรกู้โดยตรง และให้กู้ผ่านสถาบันเกษตรกรเพื่อให้เกษตรกรมีแหล่งเงินกู้ที่เพียงพอ ซึ่งสามารถลดบทบาทของเงินกู้นอกระบบได้อย่างมาก แต่การพัฒนาประเทศที่ผ่านมาผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างมาก โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงในภาคเกษตรกรทำให้ปัญหาภาคเกษตรกรรมรวมทั้งปัญหาหนี้สินเกษตรกรมีความซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งรัฐบาลได้พยายามแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นด้วยการตั้งคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาตามสถานการณ์ และลักษณะของปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว

ซึ่งก็สามารถแก้ไขปัญหาก็ได้ระดับหนึ่ง คณะกรรมการชุดนี้ ชื่อ “คณะกรรมการบริหารสินเชื่อเกษตรกรแห่งชาติ” (กบส.)

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (www, 2545) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของ กบส. ไว้ว่า มีหน้าที่ประสานงานและติดตามงานกับส่วนงานที่เสนอ ตามมาตรการหรือแนวทางที่เสนอแนะต่อคณะกรรมการที่มีประโยชน์ต่อการปรับเปลี่ยนทิศทางภาคเกษตรกรรม ประสานงานนโยบายและแผนการเกษตรแห่งชาติให้สอดคล้องกับการพัฒนาองค์กรเกษตร เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และผลการดำเนินงานของคณะกรรมการ และหน้าที่อีกประการหนึ่งคือ ปฏิบัติงานต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมาย

กรรมการปกครอง (www, 2545) ได้จำแนกการแก้ไขปัญหานี้สินของเกษตรกรออกเป็น 2 ประเภทหลัก ๆ ได้แก่

1) การแก้ปัญหานี้ในระบบ คือ เป็นหน้าที่ที่เกษตรกรเป็นหนี้กับหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรเอกชนหรือเป็นหนี้ที่เกิดจากโครงการของรัฐ แต่โครงการนั้นประสบความล้มเหลว อันเนื่องมาจากความไม่เหมาะสมของโครงการ เช่น สภาพพื้นที่ และปัจจัยการผลิตที่ไม่เหมาะสม เกิดเหตุแห่งภัยธรรมชาติ เป็นต้น ซึ่งแก้ปัญหาโดย การจำหน่ายหนี้สูญและการปรับปรุงหนี้

2) การแก้ไขปัญหานี้นอกระบบ เป็นหนี้ที่ดำรงอยู่ตามความจำเป็นของภาวะเศรษฐกิจท้องถิ่น อันเนื่องมาจากสถาบันการเงินไม่สามารถบริการได้อย่างทั่วถึง และเป็นหนี้ที่เกิดจากภาวะจำยอมของผู้กู้ อันเป็นความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีพ เช่น ค่ารักษาพยาบาล และค่าใช้จ่ายเร่งด่วนอื่น ๆ หนี้ประเภทนี้มีลักษณะเป็นการเอาเปรียบอย่างมาก เช่น อัตราดอกเบี้ยสูง ระยะเวลาชำระหนี้ซึ่งไม่เป็นธรรมแก่ผู้กู้ จะแก้ไขปัญหานี้โดยให้เกษตรกรที่มีความเดือดร้อนจากการเป็นหนี้นอกระบบมาขอู้เงิน ธกส. เพื่อนำเงินไปชำระหนี้เงินกู้นอกระบบ นอกจากนี้ยังกำหนดมาตรการให้ ธกส. จ่ายเงินผ่านสถาบันเกษตรกร ทั้งสหกรณ์การเกษตร และกลุ่มเกษตรกรเพื่อนำเงินไปช่วยเหลือสมาชิกที่ประสบปัญหานี้เงินกู้นอกระบบอีกทางหนึ่งด้วย

5) สภาพแวดล้อมของประเทศไทยปัจจุบัน

ปัจจุบันประเทศไทยได้พัฒนาขึ้นจากแต่ก่อน มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีการทำธุรกิจต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นขนาดเล็ก ขนาดใหญ่ หรือว่าธุรกิจภายในประเทศและระหว่างประเทศ มีโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ เกิดขึ้นในเมือง แต่ก็ยังไม่ทิ้งอาชีพเดิม คือเกษตรกรรม มีการทำสวน ทำไร่ และนาข้าว

6) บรรยายภาวการณ์อ่อนแอในท้องถิ่นชนบท

คนชนบทส่วนใหญ่จะยึดถืออาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักเสียส่วนใหญ่ แต่การทำอาชีพนี้ถือว่าเป็นความเสี่ยง ต้องรอฤดูกาล อีกทั้งเมื่อมีการผลิตออกไปต้องเสี่ยงกับราคาของผลผลิต และการที่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยเกิดขึ้นในเมือง มีโรงงานอุตสาหกรรมรวมถึงบริษัทต่าง ๆ เกิดขึ้น ทำให้ทั้งอาชีพเกษตรกรรมหันมาทำงานโรงงาน และเข้ามาแออัดในเมือง บ้างก็ไปทำงานต่างประเทศ ที่เหลืออยู่ส่วนใหญ่จะเป็นคนแก่และเด็ก

7) ค่านิยมในกระแสด้านธรรมและสินค้าต่างประเทศ

การเปลี่ยนแปลงในอดีตก็เกิดขึ้นมาโดยตลอดประวัติศาสตร์ แต่การเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นก็ไม่ได้เป็นไปตามประเด็นอย่างที่เกิดขึ้นไม่กี่สิบปีที่ผ่านมา ซึ่งรวดเร็วกว่าชาวบ้านธรรมดา ๆ ไม่สามารถปรับตัวได้ทันข้อมูลข่าวสาร ความรู้ก็ไม่มี แรก ๆ ข้าราชการและพ่อค้าคือแหล่งข้อมูลเดียวพวกเขาเข้าไปบอกชาวบ้านให้ปรับให้เปลี่ยนวิธีการผลิต จากการทำมาหากินเพื่อยังชีพมาสู่การลงทุนผลิตเพื่อขาย ขายให้ได้เงินมาก ๆ จะได้ซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคที่ กำลังทะลักออกมาจากโรงงานอุตสาหกรรมหมกระหน่ำเข้าสู่หมู่บ้าน รวมทั้งการซื้อกินโดยไม่ต้องเหนียวปากเหนียวท้อง ตั้งแต่เข้ามาคิดยังไม่ล้างหน้าล้างตา ตลอดก็มารอที่หน้ากระไดบ้าน แล้วเป็นซูเปอร์มาเก็ตเคลื่อนที่ที่มาจากสามล้อบ้างสี่ล้อบ้าง หรือสองล้อที่บางเรียกว่า รถพุ่มพวง มีทุกอย่างที่กินได้ หมู เห็ด ปู ปลา พริก มะเขือ ผัก ข้าวต้ม ขนม ไปจนถึงข้าวคั่ว พริกคั่ว ที่ไม่ต้องทำให้เหม็นอับ เพราะซื้อสำเร็จรูปสะดวกกว่า “แค่ 2 – 3 บาทเอง” เป็นพฤติกรรมการบริโภคที่เลียนแบบคนเมือง ซึ่งอยากกินปลาไปซูเปอร์มาเก็ต อยากกินเห็ดไปแมคโคร โลตัส

ข้อมูลและความรู้ที่ได้รับต่อมา คือ สื่อมวลชน วิทยุ โทรทัศน์ ส่วนหนังสือพิมพ์คงได้รับน้อยเพราะหมู่บ้านไทยยังไม่ได้ค้ำกับวัฒนธรรม การอ่าน วิทยุโทรทัศน์นำเอาค่านิยมใหม่ ระบบคุณค่าใหม่เข้าไปหมู่บ้านอย่างรวดเร็วเข้าไปถึงในมุ้งและกลางทุ่งนา

นอนในมุ้งก็ไถ่ยน ได้เห็นสิ่งที่สื่อเหล่านี้ชักเยาะให้บริโภคให้อยากกินอยากได้ อยากเป็น ให้ฝันดีฝันเด่น เป็นสุขอยู่ในโลกที่ไม่เป็นจริง ให้ฝันว่าอยู่ในบ้านทรายทองกับกองมรดกทุกอย่างส่งเสริมให้รวยเร็วรวยลดและให้เป็นเศรษฐีตั้งแต่เกมโชว์ไปถึงแม้กระทั่งเกษตรผสมผสาน ซึ่งเน้นที่รายได้มากกว่าการพึ่งตนเอง หรือการอยู่อย่างพอเพียง

นี่คือผลพวงของนโยบายพัฒนาประเทศแบบ “พรงนี้รวย” ที่ทำให้คนฝันที่จะรวย ฝันที่จะมีชีวิตไปวัน ๆ เหมือนคนเล่น “เกมเศรษฐี” ฝันอยากได้ทองได้ขุมทรัพย์และได้รวยในพริบตา

นี่คือผลของการพัฒนาแบบเอาเงินนำหน้า ปัญญาตามหลัง โดยรัฐเองได้ใช้เงินเป็นล้านล้านบาทตลอดหลายสิบปีที่ผ่านมาเพื่อพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะชุมชนในชนบท ผลพวง

ที่เกิดขึ้น นอกจากปัญหาสารพัดที่ได้กล่าวมาแล้วยังทำให้เกิดค่านิยมใหม่ในวิถีของชุมชน ที่บูชาเงินเหนือสิ่งอื่นใด เชื่อว่าเงินสามารถเนรมิตทุกอย่างได้จึงต้องหาเงินให้ได้มากที่สุด เงินอย่างเดียวนั่นแหละ อย่างอื่นเป็นเรื่องรอง วันนี้ทุกอย่างจึงพูดจาภาษาเงินกันหมด ไม่ว่าเรื่องอะไร แม้แต่เรื่องการเมือง การเลือกตั้งทุกระดับก็ต้องพูดภาษาเงินทุกอย่างเป็นเรื่องผลประโยชน์

4.1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

1) ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านจับพลู

เมื่อปี พ.ศ.2500 สภาพหมู่บ้านเดิมเป็นป่าดงดิบ มีป่าไม้มีสัตว์ป่าชุกชุม มีภูเขาล้อมรอบเป็นแนวอาณาเขต มีอาณาเขตหมู่บ้านกว้างใหญ่ ปัจจุบันแบ่งแยกออกเป็น 3 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านชัยเสริม หมู่บ้านจับพลู หมู่บ้านสันติสุข ชาวบ้านส่วนใหญ่อพยพมาจากหลายพื้นที่ โดยการจับจองที่ดิน ดากดางป่า ตัดต้นไม้แล้วเพาะปลูกพืชที่ปลูกจะเป็นพืชที่ปลูกง่าย เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลัง อ้อย มีการทำนาหาคินตามประสา การค้าขายภายในหมู่บ้านนั้นจะค้าขายแต่ของที่จำเป็นเท่านั้น

การปกครองสมัยแรก ๆ นั้น ปกครองโดยผู้ใหญ่สุข โปธิ แล้วจึงได้แยกหมู่บ้านเพื่อขยายการปกครองออกไป ตามกลุ่มต่าง ๆ โดยมีตัวแทนกลุ่มเป็นผู้ปกครอง (ไม่มีเงินเดือน) การคมนาคมมีความยากลำบากมาก มีเพียงทางเกวียนและทางคนสำหรับเดินเท้า หากจะเดินทางไปด้วยตัวอำเภอปากช่องต้องใช้เวลาประมาณ 1 วัน อีกทั้งมีไข้ป่า (มาลาเลีย) ชุกชุม หากเป็นไข้ป่าก็จะรักษากันตามมีตามเกิด หากคลอดลูกก็จะมีหมอตำแยประจำหมู่บ้าน การปลูกเรือนส่วนใหญ่ทำมาจากไม้ หลังคามุงหญ้าบ้านไหนมีฐานะหน่อยก็มุงสังกะสี ไม่มีห้องน้ำ ถึงเวลากลางคืนก็จะมีเพียงตะเกียงเท่านั้นที่ให้แสงสว่าง มีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของสมาชิกหมู่บ้าน ส่วนที่มาของชื่อหมู่บ้านนั้นเนื่องมาจากมีลำคลองไหลผ่านหมู่บ้านที่มีน้ำไหลตลอดทั้งปีมีความอุดมสมบูรณ์สำหรับใช้อุปโภคบริโภคและใช้ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมทำให้จำนวนต้นไม้ที่เกิดขึ้นตามลำคลองมีมาก โดยเฉพาะต้นพลูที่นิยมนำมาทำหมากเขี่ยกันตามหมู่บ้านเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากจึงได้ตั้งชื่อว่า “หมู่บ้านจับพลู”

2) สภาพทางภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านจับพลู

สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านจับพลูในสมัยก่อนพื้นที่บริเวณนี้มีลักษณะเป็นป่าไม้ที่มีพื้นที่ลาดชันสลับกับภูเขา สภาพดินมีความอุดมสมบูรณ์มีสัตว์ป่าอาศัยอยู่แต่ในปัจจุบันป่าไม้และสัตว์ป่าได้ลดน้อยลงเพราะได้มีการบุกเบิกพื้นที่ป่า สร้างที่อยู่อาศัยและเป็นพื้นที่ทำการเกษตร

3) ทำเลที่ตั้ง

หมู่บ้านชัยพลอยู่ห่างจากตัวอำเภอปากช่อง 28 กิโลเมตร มีถนนลาดยางตัดผ่าน ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับหลายหมู่บ้าน ดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับ หมู่บ้านสันติสุข ต.คลองม่วง อ.ปากช่อง

ทิศใต้ ติดกับ หมู่บ้านหนองผักหนอก ต.คลองม่วง อ.ปากช่อง

ทิศตะวันออก ติดกับ หมู่บ้านหนองหิน ต.คลองม่วง อ.ปากช่อง

ทิศตะวันตก ติดกับ หมู่บ้านชัยเศรษฐี ต.คลองม่วง อ.ปากช่อง

4) สภาพปัจจุบัน

ปัจจุบันหมู่บ้านชัยพล ถือว่าเป็นหมู่บ้านที่ค่อนข้างเจริญเพราะมีถนนลาดยางตัดผ่าน การคมนาคมสะดวก มีไฟฟ้าและน้ำประปาใช้ทุกหลังคาเรือน ประชาชนมีความเป็นอยู่ดีขึ้น ซึ่งผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน คือ นายอานวย เกียงจันทิก

5) ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน

ชาวบ้านของหมู่บ้านชัยพลส่วนใหญ่จะทำการเกษตร คือ ไร่มันสำปะหลัง ประมาณร้อยละ 80 ของครัวเรือน และทำไร่ข้าวโพด ไร่ถั่ว และสวนน้อยหน่าบ้าง สภาพความเป็นอยู่ดีขึ้นกว่าแต่ก่อนเพราะมีเทคโนโลยีที่ทันสมัย และมีเครื่องมือผ่อนแรงทางการเกษตร

6) ด้านวัฒนธรรม

ชาวบ้านส่วนใหญ่ของหมู่บ้านชัยพล จะอยู่กันเป็นครอบครัว ลักษณะของบ้านอยู่เป็นกลุ่ม มีความอบอุ่นรักใคร่ปรองดอง สามัคคีกัน วันสำคัญต่าง ๆ และวันสำคัญทางศาสนา ชาวบ้านจะไปทำบุญที่วัดชัยพลซึ่งเป็นวัดประจำหมู่บ้านและเป็นจุดศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้านชัยพลและหมู่บ้านสันติสุข

7) สภาพปัจจุบันของหมู่บ้าน

ลักษณะของประชากร

หมู่บ้านชัยพล ต. คลองม่วง อ. ปากช่อง จ. นครราชสีมา มีจำนวนประชากร 770 คน แยกเป็นชาย 388 คน หญิง 382 คน ทั้งหมด 166 ครัวเรือน การเพิ่มของประชากรมาจากการเกิดของสมาชิกในครอบครัว ในแต่ละครอบครัวจะมีจำนวนประชากรอย่างน้อยครอบครัวละ 3-6 คน ดังแสดงในตารางที่ 5 ซึ่งข้อมูลได้นำจาก แบบสำรวจข้อมูล บร.1

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนประชากรแยกตามเพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	388	50.4
หญิง	382	49.6
รวม	770	100

ที่มา: จากการสำรวจ เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2544

ประชากรส่วนใหญ่ในหมู่บ้านจะเป็นชายมากกว่าหญิง ซึ่งจะเป็นชายร้อยละ 50.4 ส่วนหญิงร้อยละ 49.6

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนประชากรแยกตามอายุ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1 - 12 ปี	213	27.7
13 - 18 ปี	96	12.5
19 - 50 ปี	335	43.5
50 - 60 ปี	59	7.6
60 ปีขึ้นไป	67	8.7
รวม	770	100

ที่มา: จากการสำรวจ เดือน ธันวาคม 2544

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่า ประชากรส่วนใหญ่ในหมู่บ้านจับพลุมมีอายุระหว่าง 19 - 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 43.5 รองลงมาได้แก่ประชากรที่มีอายุ 1 - 12 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.7 ซึ่งโดยภาพรวมแล้วประชากรในหมู่บ้านส่วนใหญ่มียุอยู่ในช่วงวัยทำงาน ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีและเป็นการบอกถึงอัตรากำลังในการประกอบอาชีพ และเป็นผู้ที่สำคัญในการหารายได้มาใช้จ่ายในครอบครัวเพื่อการกินดีอยู่ดีของสมาชิกในครอบครัว

8) อาชีพหลักของประชากรในหมู่บ้าน

ตารางที่ 4 แสดงอาชีพหลักของประชากรในหมู่บ้าน

จำนวน (ไร่)	จำนวนครอบครัว	ร้อยละ
ทำไร่, เลี้ยงสัตว์	108	65.1
รับจ้าง	37	22.3
ทำสวน	4	2.4
รับราชการ	5	3.0
ค้าขาย	12	7.2
รวม	166	100

ที่มา: จากการสำรวจ เดือนธันวาคม พ.ศ.2544

จากการศึกษาเกี่ยวกับอาชีพหลักของประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทำไร่มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 65.1 รองลงมาได้แก่อาชีพรับจ้าง ร้อยละ 22.3 อาชีพค้าขาย ร้อยละ 7.2 และอาชีพทำสวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 2.4 เท่านั้น ประชากรที่มีอาชีพรับจ้างที่เคลื่อนย้ายไปทำงานไปทำงานต่างถิ่น คือ กรุงเทพฯ นั้นมีจำนวน 4 ครอบครัว

เนื่องจากสภาพพื้นที่ของหมู่บ้านชัยพลู เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการปลูกพืชไร่ อาชีพหลักของประชากรในหมู่บ้านจึงเป็นอาชีพทำไร่ และเป็นอาชีพที่ทำกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

9) ลักษณะการถือครองที่ดิน

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนครอบครัวที่มีที่ดินเป็นของตนเอง

จำนวน (ไร่)	จำนวนครอบครัว	ร้อยละ
1 - 5 ไร่	18	10.8
6 - 10 ไร่	23	13.9
11 - 20 ไร่	25	15.1
21 - 50 ไร่	40	24.1
50 ไร่ขึ้นไป	45	27.1
ที่ดินที่ยังไม่ได้เอกสารสิทธิ์	15	9.0
รวม	166	100

ที่มา: จากการสำรวจ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2544

ครอบครัวที่มีที่ดินเป็นของตนเอง ส่วนใหญ่มีที่ดินระหว่าง 50 ไร่ ขึ้นไป ร้อยละ 27.1 รองลงมาได้แก่มีที่ดินจำนวน 21 – 50 ไร่ ร้อยละ 24.1 มีที่ดินระหว่าง 11 – 20 ไร่ ร้อยละ 15.1 มีที่ดินระหว่าง 6-10 ไร่ ร้อยละ 13.9 และมีที่ดินระหว่าง 1-5 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 10.8

ที่ดินดังกล่าวนี้เป็นที่ดินที่ยังไม่ได้เอกสารสิทธิ์บ้าง ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่ติดกับพื้นที่ทหารแต่สามารถทำเป็นที่ดินทำกินได้และได้เอกสารสิทธิ์ คือ นส.3ก ซึ่งผู้เป็นเจ้าของได้รับมรดกจากบรรพบุรุษเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ที่ดินในหมู่บ้านบางส่วน ยังมีนายทุนเป็นเจ้าของอีกด้วย

10) ด้านสาธารณสุขของประชากรในหมู่บ้าน โดยทั่วไปประชากรในหมู่บ้านมีสุขภาพแข็งแรง สมบูรณ์ เนื่องจากต้องใช้แรงงานประกอบอาชีพ ก็เปรียบเสมือนว่าได้ออกกำลังกายไปในตัวอยู่ทุกวัน ส่วนใหญ่ในแต่ละหลังคาเรือนจะมียาสามัญประจำบ้านจำพวก พาราเซตามอล ยาลดไข้ แก้ปวด เป็นต้น เมื่อมีอาการเจ็บป่วยหรือมีอุบัติเหตุเล็กน้อย ก็จะหายามาทานเอง แต่ถ้ามีอาการรุนแรงตัวเองไม่ไหวก็จะเดินทางไปสถานอนามัยประจำหมู่บ้านขับพลูซึ่งอยู่ หมู่ที่ 5 ตำบลคลองม่วง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และโรงพยาบาลที่ใกล้ที่สุด คือ โรงพยาบาลปากช่องนานา ซึ่งตั้งอยู่ที่ตัวอำเภอปากช่อง

11) แหล่งน้ำที่ใช้ในหมู่บ้าน แหล่งน้ำที่สำคัญที่ประชากรในหมู่บ้านในการอุปโภคบริโภคและใช้ในการเกษตรได้แก่

1. แหล่งน้ำตามธรรมชาติ ได้แก่ ลำคลองที่มีน้ำไหลผ่านที่ราบต่ำและมีน้ำไหลของชาวบ้านอาศัยอยู่ ซึ่งชาวบ้านจะเรียกหมู่บ้านนั้นว่า “กลุ่มฝั่งคลอง” น้ำจะมีปริมาณไม่มากนักแต่จะมีช่วงฤดูฝนบริเวณดังกล่าวก็จะท่วม ซึ่งมีบ้านเรือนได้รับความเดือดร้อนประมาณ 18 หลังคาเรือน ทำให้บางครัวเรือนไม่สามารถเดินทางออกมาจากบ้านได้แต่ก็ยังเพียงพอต่อการทำการเกษตรสำหรับชาวบ้านที่ปลูกผัก หอม ข้าวโพดหวาน พริก มะเขือ เป็นต้น

2. แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ได้แก่ บ่อบาดาลและระบบประปาหมู่บ้าน ซึ่งระบบประปาหมู่บ้านสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2534 ปัจจุบันมีใช้ทุกหลังคาเรือน

สำหรับน้ำที่ใช้ในการบริโภคนั้น คือ น้ำฝนที่แต่ละครัวเรือนกักเก็บไว้ในโอ่งขนาดใหญ่ซึ่งในแต่ละครัวเรือนจะมีโอ่งเพื่อกักเก็บน้ำในฤดูฝนอย่างน้อย 2-4 ใบ ทำให้มีปริมาณน้ำมีบริโภคตลอดทั้งปี และบางครอบครัวยังเหลือใช้สำหรับอุปโภคอีกด้วย

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนแหล่งน้ำในหมู่บ้าน

ประเภทแหล่งน้ำ	จำนวน
บ่อน้ำคั้น	1
บ่อน้ำคาล	2
คลองน้ำ	1

ที่มา : จากการสอบถามผู้นำชุมชน เดือน ธันวาคม 2544

แหล่งน้ำตามตารางข้างต้นส่วนใหญ่ประชากรในหมู่บ้านจะใช้ในการอุปโภคบริโภค และในการเกษตร ซึ่งส่วนใหญ่สามารถใช้ได้แต่ไม่ตลอดทั้งปี เนื่องจากคลองน้ำจะมีน้ำน้อย ในช่วงหน้าแล้ง ปริมาณน้ำใช้จะขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำฝนและน้ำประปาเป็นหลัก

ถนน สภาพถนนในหมู่บ้านสมัยก่อน เป็นแบบทางเกวียนต่อมาได้มีการพัฒนาเป็น ถนนลาดยางขึ้นในหมู่บ้านเมื่อ พ.ศ. 2520 การคมนาคมสะดวกขึ้น แต่เนื่องจากภายในหมู่บ้าน มีหลายคุ่มและได้แบ่งแยกออกไปเป็นกลุ่ม ๆ ทำให้มีถนนที่ยังเป็นลูกรังอยู่และถนนดังกล่าวมีการใช้ประโยชน์ในการคมนาคมของสมาชิกในหมู่บ้านที่ทำการเกษตร จึงทำให้ถนนเป็นหลุม เป็นบ่อถ้าฤดูแล้งจะมีปริมาณฝุ่นมาก และถ้าฤดูฝนก็จะมีน้ำขังมากทำให้ทำให้การเดินทางเข้าไปอีกคุ่มหนึ่งไม่สะดวก ซึ่งมีครอบครัวที่ได้รับความเสียหาย ประมาณ 28 หลังคาเรือน

12) ด้านเศรษฐกิจของหมู่บ้าน

ประชากรในหมู่บ้านจับพล ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร คือ การทำไร่ข้าวโพด มันสำปะหลัง ไร่อ้อย ทำสวน เป็นต้น

ตารางที่ 7 แสดงรายได้ของประชากรในหมู่บ้าน

รายได้ (บาท)	จำนวนครอบครัว	ร้อยละ
1,000-5,000	18	10.8
5,001-10,000	20	12.1
10,001-20,000	35	21.1
20,001-30,000	14	8.4
30,001-50,000	20	12.1
50,001 บาทขึ้นไป	59	35.5
รวม	166	100

ที่มา : จากการเก็บข้อมูล เดือนธันวาคม 2544

จากการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ในแต่ละครอบครัว ในหมู่บ้าน พบว่า ประชากรส่วนใหญ่มีรายได้ 50,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 35.5 รองลงมา มีรายได้ระหว่าง 10,001-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 21.1 นอกจากนั้นประชากรที่มีรายได้ระหว่าง 30,001-50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 12.1 มีรายได้ระหว่าง 1,000-5,001 บาท คิดเป็นร้อยละ 10.8 และมีรายได้ระหว่าง 20,001-30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 8.4

จะเห็นได้ว่า รายได้ของประชากรในหมู่บ้านโดยเฉลี่ยอยู่ในอัตราที่พอที่จะบอกได้ว่า สภาพเศรษฐกิจของหมู่บ้านค่อนข้างดี รายได้ของประชากรส่วนใหญ่มาจากผลผลิตทางการเกษตรเป็นอาชีพหลัก

13) ผู้นำชุมชน และองค์กรชุมชน

ผู้นำชุมชน ผู้นำชุมชนในหมู่บ้านนั้นส่วนใหญ่ชาวบ้านจะให้ความนับถือผู้ที่มีความสามารถ มีความรู้ มีลักษณะความเป็นผู้นำที่ดี เป็นที่ปรึกษาปัญหาต่าง ๆ ซึ่งผู้นำในหมู่บ้านมีทั้งผู้นำที่เป็นทางการ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน สมาชิก อบต. เป็นต้น และผู้นำที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ ผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้าน เป็นต้น ลักษณะการปกครองในหมู่บ้านเป็นแบบประชาธิปไตย มีอำนาจ สิทธิ และหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญทุกประการ

ตารางที่ 8 รายชื่อคณะกรรมการหมู่บ้านตำบล และสมาชิก อบต.

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล		ตำแหน่ง
<u>รายชื่อคณะกรรมการหมู่บ้าน</u>			
1	นายอำนวย	เทืองจันทิก	ผู้ใหญ่บ้าน
2	นายสมบุรณ์	อุ้นทิม	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
3	นายบุญเลิศ	พาขุนทด	กรรมการ
4	นายเคชา	สืบตระกูล	กรรมการ
5	นายสมนึก	อ่ำสถาน	กรรมการ
6	นายสมทรง	พุทธรักษา	กรรมการ
7	นายประจวบ	ทิพย์กระโทก	กรรมการ
8	นายสมศักดิ์	จันอ้น	กรรมการ
<u>รายชื่อสมาชิก อบต.</u>			
1	นายสมนึก	อ่ำสถาน	
2	นายเคชา	สืบตระกูล	

ที่มา : จากการเก็บข้อมูล เดือน ธันวาคม 2544

องค์กรชุมชน องค์กรในชุมชนเป็นการรวมตัวกันของสมาชิกในหมู่บ้านในการทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งองค์กรในหมู่บ้านตำบล มีดังนี้

1. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กิจกรรมหลักของกลุ่มคือ สะสมเงินทุนเป็นรายเดือน หุ่นละ 100 บาท ประธานกลุ่มคือ นายขันดี คำภีระ อายุ 56 ปี
2. กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์หมู่บ้าน กิจกรรมหลักของกลุ่ม คือ รวมทุนจ่ายเมื่อมีคนเสียชีวิตในหมู่บ้าน ประธานกลุ่มคือ นายอานวย เทืองจันทิก อายุ 55 ปี
3. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการเกษตร กิจกรรมหลักของกลุ่ม คือ ปล่อยกู้ประกอบอาชีพทางการเกษตร ประธานกลุ่ม คือ นายสุเทพ คิมะลัง อายุ 50 ปี

นอกจากนี้ยังมีกลุ่มสตรีแม่บ้านตำบล (หรือที่ชาวบ้านเรียกว่ากลุ่มแม่บ้านนั่นเอง) ปัจจุบันยังไม่มีผลงานที่โดดเด่น กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ซึ่งเป็นองค์กรที่เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย

4.2 ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านตำบล ค.คลองม่วง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา มีดังนี้

4.2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

ผลการประเมินปัจจัยนำเข้า หน่วยระบบ A

- 1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับ โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

จากการสัมภาษณ์ประชากรในหมู่บ้านตำบล ในเรื่องเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลในปัจจุบัน ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง พบว่า ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประชากรในหมู่บ้านมีความเข้าใจที่ถูกต้องว่า เงินกองทุนหมู่บ้านเป็นเงินหมุนเวียนในหมู่บ้าน ที่รัฐบาลสนับสนุนให้ทุกหมู่บ้านในประเทศ เพื่อให้สมาชิกในหมู่บ้านกู้เงินไปใช้ในการประกอบอาชีพ เป็นเงินช่วยเหลือในด้านการเกษตร โดยเป็นเงินกู้ที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่า อัตราดอกเบี้ยทั่วไป และเมื่อครบกำหนดชำระหนี้ก็ต้องนำเงินส่งคืนกองทุนหมู่บ้าน

ประเด็นที่สอง จากการศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พบว่า กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ในส่วนของข้อดีคือ เงินกองทุนหมู่บ้านเป็นเงินกู้ที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าสถาบันการเงินอื่น ๆ อยากให้รัฐบาลเข้ามา

ช่วยเหลืออย่างสม่ำเสมอ ส่วนข้อเสียคือ เงินกู้จากกองทุนหมู่บ้านเป็นการเพิ่มหนี้ให้กับชาวบ้าน เมื่อครบกำหนดระยะเวลาชำระหนี้สมาชิกกลัวว่าจะไม่มีเงินมาชำระหนี้เนื่องจากเกิดปัญหาฝนแล้ง ฝนทิ้งช่วง ผลผลิตที่ได้น้อยตามไปด้วย

2) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

ในการจัดเวทีประชาคมเลือกตั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน คณะอนุกรรมการระดับอำเภอที่ได้รับมอบหมายสังเกตการณ์การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจะทำการประชาสัมพันธ์ให้ผู้เข้าร่วมเวทีประชาคมได้เข้าใจในแนวทางการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านเป็นไปด้วยความโปร่งใส บริสุทธิ์ ยุติธรรม

ผู้เข้าร่วมประชาคมเลือกตั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จะเลือกผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ มีความรับผิดชอบ เป็นคนดีของหมู่บ้าน เป็นที่ยอมรับของประชาชน โดยที่ประชุมชาวบ้านจะเป็นผู้กำหนดวิธีการเลือกสรรคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านกันเอง

หมู่บ้านชัยพฤกษ์ ได้ดำเนินการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2544 โดยมีเจ้าหน้าที่จากทางราชการเข้าร่วมสังเกตการณ์เลือกตั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจำนวน 2 คน คือ นายปวิศ บุคสาเดช ซึ่งเป็นปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลคลองม่วง และนายเกษร ซึ่งวิธีการคัดเลือกนั้นใช้วิธีการเสนอชื่อผู้ที่มีความรู้ความสามารถ แล้วให้สมาชิกยกมือออกเสียงเลือก ใครมีคะแนนเสียงหรือได้รับการยอมรับก็จะได้รับเลือกตั้งเป็นคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โดยผู้ที่ได้รับการคัดเลือกเป็นกรรมการกองทุนนั้นมาจากสมาชิกกองทุนหมู่บ้านชัยพฤกษ์นั่นเอง

ตารางที่ 9 รายชื่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านตำบล และผู้ทรงคุณวุฒิและที่ปรึกษา

ตำแหน่ง	ชื่อ - สกุล	อายุ (ปี)	อาชีพ	ประสบการณ์/ ความสามารถ พิเศษ
ประธาน	นายสุเทพ คีมะลัง	50	เลี้ยงสัตว์	ประธานกองทุน
รองประธาน	นายสมบุญ อุ่นทิม	50	ทำไร่	ผ.ผู้ใหญ่บ้าน
เลขานุการ	นายบุญเชิด พายุนทด	43	ทำไร่	กรรมการหมู่บ้าน
เหรัญญิก	นายสมเดช อ่อนฉนวน	30	ทำไร่	-
ตรวจสอบ	นายสำนึก อ่ำสถาน	43	ทำไร่	สมาชิก อบต.
ประชาสัมพันธ์	นางอำไพ อินทร์จำลอง	47	ทำไร่	หัวหน้า อสม.
ปฏิคม	นายเจริญ คัมภีระ	39	ทำไร่	-
ผ.เลขานุการ	น.ส.อุไรวรรณ สายจันดี	29	ทำไร่	กรรมการสัจจะ
ผ.ตรวจสอบ	นายสมทรง พุทธรักษา	37	ทำไร่	กรรมการหมู่บ้าน
ผ.ปฏิคม	นางอริยา ภักดี	44	ทำไร่	-
ผ.เหรัญญิก	น.ส.สุนันทา เลื่อนวงษ์	20	ทำไร่	กรรมการสัจจะ
กรรมการ	น.ส.เยาวรัตน์ ทองเพียร	21	ทำไร่	กรรมการสัจจะ
กรรมการ	น.ส.จันทนา คัมภีระ	31	ทำไร่	กรรมการสัจจะ
กรรมการ	นางบัวผัน ศิริสูงเนิน	26	ค้าขาย	-
กรรมการ	นายประจวบ ทิพย์กระโทก	33	ทำไร่	-
ผู้ทรงคุณวุฒิและ ที่ปรึกษา	นางเสาวภา ศรีตะคม	46	ครู	อาจารย์ 2 ระดับ 7
	นายประทีป รับขวัญ	42	ครู	“
	นางสุทริชา ชันดี	43	ครู	“
	นายเดชา สืบตระกูล	43	อบต.	เลขาสภาตำบล
	นายอำนาจ เทืองจันทิก	50	ผู้ใหญ่บ้าน	กรรมการหมู่บ้าน
	นายเสงี่ยม กสิกรางกุล	76	ทำไร่	-
	นายเรียน ผิวสุข	63	ทำไร่	-
	นายพงษ์เพชร สารนก		ทำไร่	ผ.ผู้ใหญ่บ้าน

ที่มา : ระเบียบกองทุนหมู่บ้านตำบล, 2544 (ภาคผนวก ง)

หมู่บ้านชัยพล มีคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 15 คน เป็นชาย 8 คน เป็นหญิง 7 คน คณะกรรมการกองทุนส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เคยเป็นผู้นำกลุ่มองค์กรชุมชนในหมู่บ้านมาแล้ว ประสบการณ์เหล่านั้นจะเป็นประสบการณ์ที่สำคัญและกำลังเสริมผลักดันให้การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านให้ประสบผลสำเร็จได้

3) เงินกองทุน 1 ล้านบาท

หมู่บ้านชัยพล เป็นหมู่บ้านหนึ่งที่รับนโยบายโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของรัฐบาล โดยได้ดำเนินการตามขั้นตอนการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านเรียบร้อยแล้ว ตั้งแต่วันที่ 26 มิถุนายน 2544 จนได้รับการจัดสรรเงินจากรัฐบาล โดยได้รับเงินโอนจากธนาคารออมสินสาขาปากช่อง เข้าบัญชีกองทุนหมู่บ้านชัยพล เลขที่ 06-4303-20-081769-8 เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2544 ในปัจจุบันได้มีการให้สมาชิกกู้เงินไปประกอบอาชีพแล้ว ซึ่งเงินกองทุน 1 ล้านบาท สมาชิกกองทุนได้รับประโยชน์เป็นอย่างมาก เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ต่ำ และมีระยะเวลาในการชำระหนี้ภายใน 1 ปี

4) เงินทุนสะสมของกองทุนหมู่บ้าน

เงินทุนสะสมของกองทุนหมู่บ้าน ในที่นี้ คือ เงินฝากประจำที่สมาชิกกองทุนหมู่บ้านจะต้องส่งเงินฝากประจำทุกเดือน เดือนละเท่า ๆ กัน ในวงเงินไม่ต่ำกว่า 10 บาท สูงสุดไม่เกิน 500 บาท ต่อเดือน เมื่อสมาชิกรับเงินมาฝากคณะกรรมการกองทุนจะนำเงินจำนวนนี้ฝากธนาคารออมสิน สาขาปากช่อง เลขที่ 06-4303-20-081768-9 ซึ่งยอดเงินฝากในบัญชีจะสะสมเพิ่มขึ้นทุกเดือน

ผลการประเมินกระบวนการ หน่วยระบบ A

1) การจัดทำระเบียบข้อบังคับกองทุน

เมื่อได้ทำการคัดเลือกและแต่งตั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเรียบร้อยแล้ว คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจะประชุมปรึกษาหารือร่วมกันจัดทำระเบียบข้อบังคับ หลักเกณฑ์ วิธีการเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของตนเอง เมื่อได้ระเบียบข้อบังคับกองทุนแล้ว คณะกรรมการกองทุนจะแจ้งให้สมาชิกทราบเกี่ยวกับรายละเอียดระเบียบข้อบังคับกองทุน เมื่อสมาชิกกองทุนทราบแล้ว สมาชิกจะมีสิทธิ์แสดงความคิดเห็นต่อระเบียบข้อบังคับที่คณะกรรมการกองทุนกำหนดขึ้นว่าสามารถปฏิบัติได้หรือไม่ มีข้อต้องแก้ไขหรือไม่ อย่างไร ถ้าสมาชิกเห็นชอบก็สามารถใช้ระเบียบข้อบังคับกองทุนนี้ เป็นระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านต่อไป

2) การจัดทำเอกสารเพื่อขอขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน

การทำเอกสารเพื่อขอขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โดยทำการจัดเตรียมเอกสารต่าง ๆ และทำการกรอกแบบฟอร์มคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (แบบ กทบ.2) ซึ่งในแบบฟอร์มจะประกอบด้วยข้อมูลที่สำคัญ คือ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับหมู่บ้าน ข้อมูลเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุน ข้อมูลเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมของหมู่บ้าน ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านและข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการขอขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้านที่คณะกรรมการกองทุนจะต้องเตรียมและแนบ ไปพร้อมกับแบบฟอร์มคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จากการศึกษาเอกสารประกอบการขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้านตำบลได้แก่

- 1) แบบติดตามสังเกตการณ์เลือกตั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2) บันทึกการประชุมที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เช่น บันทึกการประชุมการเลือกตั้งคณะกรรมการกองทุน
- 3) ทะเบียนรายชื่อสมาชิกกองทุนหมู่บ้านตำบล
- 4) ระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านตำบล
- 5) ทะเบียนคุมเงินฝากสัจจะกองทุนหมู่บ้านตำบล / กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
- 6) ทะเบียนผู้ถือหุ้นกองทุนหมู่บ้าน
- 7) ระเบียบข้อบังคับของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตของหมู่บ้าน / กองทุนเงินอื่นเพื่อการประกอบอาชีพ
- 8) สำเนาบัญชีธนาคารของกองทุนต่าง ๆ
- 9) สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทุกคน

3) ระบบการจัดทำบัญชี

จากการศึกษาเอกสาร การสังเกตการทำบัญชี และจากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านตำบล สามารถสรุปข้อมูลได้ดังนี้

ในการจัดทำบัญชีกองทุนหมู่บ้านตำบล จะจัดทำบัญชีโดยเน้นการจัดทำบัญชีตามสภาพความเป็นจริงในการดำเนินกิจกรรมตามปกติ มากกว่าตามหลักวิชาการ ไม่มีคำว่า

เดบิต เครดิต แต่ยังคงบันทึกรายการบัญชีตามหลักบัญชีคู่ และใช้เกณฑ์เงินสดในการบันทึกบัญชี

การจัดเอกสารการทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้าน มีสมุดบัญชี ทะเบียน และรายงานที่เกี่ยวข้อง คือ

- 1) สมุดบัญชี เป็นสมุดบัญชีที่ใช้บันทึกรายละเอียด การรับ และการจ่ายเงิน กองทุนหมู่บ้าน ซึ่งประกอบด้วย สมุดบัญชีรายรับ และสมุดบัญชีรายจ่าย
- 2) ทะเบียน ประกอบด้วย ทะเบียนคุมคำขอกู้ ทะเบียนคุมลูกหนี้รายตัว ทะเบียนคุมเงินฝากสัจจะ / เงินฝากรายตัว และทะเบียนคุมทรัพย์สินที่รับเป็นค่าหุ้น / บริจาค
- 3) รายงานการเงิน ประกอบด้วย รายงานการรับจ่ายเงินประจำเดือน รายงานประจำปี ซึ่งได้แก่งบรายได้ - ค่าใช้จ่าย งบรายได้ - ค่าใช้จ่ายสะสม งบดุล

ในส่วนของการลงบัญชีและการจัดทำทะเบียนต่าง ในขณะนี้คณะกรรมการกองทุนโดยเลขานุการ ได้ทำการลงบัญชีไปบางส่วนแล้ว สำหรับเอกสารที่สามารถทำได้ ได้แก่ บัญชีเงินฝากธนาคาร บัญชีรายรับ บัญชีรายจ่าย นอกจากนี้ทะเบียนที่ทำการลงรายละเอียดแล้ว ได้แก่ ทะเบียนคำขอกู้ ทะเบียนคุมลูกหนี้รายตัว ทะเบียนคุมลูกหนี้เงินกู้ ยังมีเอกสารการลงบัญชีบางส่วนที่ยังไม่ได้ทำการจัดทำ เนื่องจากรายละเอียดหรือเหตุการณ์ยังไม่เกิดขึ้น ซึ่งคณะกรรมการจะได้ดำเนินการในขั้นต่อไป

จากการสัมภาษณ์ สอบถามคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจับพลูเกี่ยวกับการลงบัญชีและทะเบียนต่าง ๆ คณะกรรมการกองทุนให้ความคิดเห็นและกล่าวถึงปัญหาเกี่ยวกับการจัดทำบัญชี และทะเบียน คือ ในการทำบัญชีนั้นยังมีปัญหาในเรื่องของการทำความเข้าใจเนื้อหา รายละเอียดของบัญชีอยู่ ยังไม่ค่อยเข้าใจนัก เพราะคณะกรรมการส่วนใหญ่การศึกษาน้อย ไม่เคยมีความรู้ในเรื่องการทำบัญชี แม้จะเคยได้รับการอธิบาย การรับความรู้จากการอบรมมาแล้วก็ตาม จึงมีความคิดเห็นว่า ควรมีการฝึกอบรมการทำบัญชีอีก

4) กิจกรรมเกี่ยวกับสมาชิกกองทุน

ผู้ที่ต้องการเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน สามารถยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกกองทุนได้ที่คณะกรรมการกองทุน ซึ่งผู้ที่สมัครเป็นสมาชิกกองทุนได้จะต้องมีคุณสมบัติตามระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านจับพลู (ภาคผนวก ง) เมื่อผู้ที่ต้องการเป็นสมาชิกยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกกองทุนเรียบร้อยแล้ว คณะกรรมการกองทุนจะพิจารณาคุณสมบัติและถ้าเห็นสมควรก็จะรับเข้าเป็นสมาชิก โดยจะแจ้งบุคคลนั้นเสียค่าธรรมเนียมแรกเข้า และค่าหุ้นภายใน 3 วัน นับจากวันที่ได้รับแจ้งให้เข้าเป็นสมาชิกกองทุน ผู้สมัครเป็นสมาชิกกองทุน

สามารถสมัครเข้าเป็นสมาชิกในลักษณะปัจเจกบุคคล และกลุ่มหรือองค์กรชุมชน แล้วแต่ความสมัครใจของผู้สมัครเป็นสมาชิก

สมาชิกกองทุนหมู่บ้านตำบลซับพลู มีจำนวน 107 คน (ภาคผนวก ง) ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ผู้สมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนจะต้องชำระค่าหุ้น ๆ ละ 10 บาท อย่างน้อยคนละ 2 หุ้น เป็นจำนวนเงิน 20 บาท

การฟื้นฟูสภาพของการเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านตำบลซับพลู (ภาคผนวก ง) เช่น ค่าย ลาออก ได้รับอนุมัติให้ลาออกจากคณะกรรมการกองทุน วิกลจริต จิตฟั่นเฟือน ที่ประชุมใหญ่สมาชิกมีมติให้ออก เป็นต้น

5) กิจกรรมเกี่ยวกับการกู้เงินกองทุน

เงินกองทุนหมู่บ้านเป็นเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน สำหรับสมาชิกกู้ยืมไปประกอบอาชีพเมื่อสมาชิกประสงค์จะกู้เงินกองทุน จะต้องระมัดระวังวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมอย่างชัดเจนในลักษณะของโครงการ โดยจะต้องเป็นโครงการที่สามารถดำเนินการได้จริง มีความเป็นไปได้ทางการตลาดและสามารถเห็นได้ชัดว่ามีความคุ้มค่าต่อการลงทุน

สมาชิกกองทุนสามารถยื่นโครงการกู้เงินต่อคณะกรรมการกองทุนเพื่อนำไปใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมดังต่อไปนี้ คือ การพัฒนาอาชีพ การสร้างงาน การสร้างและหรือเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย บรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วน

สมาชิกรายหนึ่งกู้ได้ในวงเงินไม่เกิน 20,000 บาท แต่ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติอนุมัติเป็นควอรอนุมัติเงินกู้รายใดเกิน 20,000 บาท คณะกรรมการจะเรียกประชุมสมาชิกเพื่อให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด ทั้งนี้การอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งต้องไม่เกิน 50,000 บาท ในการกู้เงินจะต้องมีการทำสัญญาไว้กับคณะกรรมการกองทุนตามแบบและเงื่อนไขที่กำหนด โดยมีหลักประกันเงินกู้ ในกรณีกองทุนหมู่บ้านตำบลซับพลูจะให้สมาชิกกองทุนจำนวนอย่างน้อย 2 คน เป็นผู้ค้ำประกันกันเอง ในการชำระหนี้เงินกู้ให้ผู้กู้ส่งเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยภายในระยะเวลา 1 ปี โดยอัตราดอกเบี้ยที่ใช้สมาชิกกองทุนหมู่บ้านตำบลซับพลูลงมติให้คิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 6 ต่อปี ในกรณีผู้กู้ผิดสัญญา จะต้องเสียเบี้ยปรับอัตราร้อยละ 0.5 ต่อวัน เว้นแต่ผู้กู้ยืมเงินให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านตำบลซับพลู (ภาคผนวก ง)

6) การส่งเสริมการใช้เงินกู้

ในกรณีหมู่บ้านตำบลซับพลูนั้น ผู้ที่กู้ยืมเงินส่วนใหญ่จะกู้เงินไปประกอบอาชีพที่ตนมีความชำนาญ มีความรู้และประสบการณ์ จากการประกอบอาชีพนี้มาตั้งแต่อดีตแล้ว ไม่มีสมาชิกรายใดกู้เงินไปดำเนินกิจกรรมใหม่ที่ไม่เคยทำมาก่อน ต่างคนก็ต่างใช้เงินกู้ในการดำเนินการกิจกรรมของตนเอง ไม่มีการแนะนำหรือการส่งเสริมการใช้เงินกู้มากนัก เพียงแต่

คณะกรรมการกองทุนให้คำชี้แจง แนะนำให้นำเงินกู้ไปใช้ให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ตามโครงการที่เสนอและใช้เงินกู้เพื่อการประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้เท่านั้น

7) การตรวจสอบการใช้เงินลงทุน

เมื่อสมาชิกกู้เงินไปแล้วจะต้องมีการตรวจสอบการใช้เงินกู้หรือเงินทุน ซึ่งเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ว่าได้นำเงินกู้ไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของกองทุนหรือตามที่เสนอโครงการไว้หรือไม่ใช้อย่างไร ในกรณีกองทุนหมู่บ้านขับพล จากการสังเกตและติดตามประเมินโครงการ พบว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านยังไม่ได้มีการติดตามตรวจสอบการใช้เงินกู้ของสมาชิกที่กู้เงินไปแล้วอย่างใด เพียงแต่เคยมีการประชุมปรึกษาหารือว่าจะทำการติดตามตรวจสอบการใช้เงินกู้เท่านั้น แต่ในทางปฏิบัติยังไม่ได้ดำเนินการ ขณะนี้เวลาที่ผ่านมามายหลายเดือนเงินที่สมาชิกกู้ไปนั้นจะนำไปใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมหมดแล้วถ้าจะเริ่มมีการติดตามตรวจสอบคงทำได้ยาก และคงได้ข้อมูลที่ไม่เป็นจริงหรือไม่ถูกต้องเท่าที่ควร

8) การจัดสรรผลประโยชน์

- 1) เป็นเงินปันผลค่าหุ้นในอัตราร้อยละ 20
- 2) เป็นเงินเฉลี่ยคืนให้แก่ผู้กู้ในอัตราร้อยละ 10
- 3) เป็นเงินตอบแทนแก่คณะกรรมการกองทุนในอัตราร้อยละ 10
- 4) เป็นทุนการศึกษาและพัฒนาอาชีพของประชากรในอัตราร้อยละ 10
- 5) เป็นทุนเพื่อสมทบกองทุนในอัตราร้อยละ 30
- 6) เป็นทุนเพื่อสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้านในอัตราร้อยละ 20

ผลการประเมินผลผลิต หน่วยระบบ A

1) จำนวนสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

เมื่อผู้ต้องการเป็นสมาชิกกองทุนยื่นคำสมัครเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งจะต้องมีคุณสมบัติตามที่ระเบียบข้อบังคับกองทุนกำหนดเรียบร้อยแล้ว คณะกรรมการกองทุนจะพิจารณาอนุมัติรับเข้าเป็นสมาชิก ซึ่งในหมู่บ้านขับพลมีสมาชิกกองทุน จำนวน 107 คน โดยได้ดำเนินการตามขั้นตอนการเป็นสมาชิกเรียบร้อยแล้ว

2) จำนวนผู้ที่ได้กู้เงิน

ตารางที่ 10 แสดงจำนวนผู้ที่ได้กู้เงินแยกตามประเภทกิจกรรม

กิจกรรม	จำนวนคน	ร้อยละ
ปลูกพืช	41	62.1
เลี้ยงสัตว์	15	22.7
ค้าขาย	8	12.1
ช่างซ่อม	2	3.1
รวม	66	100

ที่มา : จากรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน กรกฎาคม 2545

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผู้กู้ไปใช้ในการลงทุนการทำการปลูกพืชมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 62.1 กู้เงินไปใช้ในการเลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 22.7 กู้เงินไปใช้ในการค้าขาย ร้อยละ 12.1 และกู้เงินไปใช้ในการเป็นช่างซ่อม ร้อยละ 3.1 เท่านั้น ซึ่งสัดส่วนการกู้เงินกองทุนมาจากการประกอบอาชีพหลักนั่นเอง

3.) จำนวนเงินที่ให้กู้

ตารางที่ 11 แสดงจำนวนเงินกู้ตามประเภทกิจกรรม

กิจกรรม	จำนวนเงิน (บาท)	ร้อยละ
ปลูกพืช	623,000	64.2
เลี้ยงสัตว์	198,000	20.4
ค้าขาย	114,000	11.8
ช่างซ่อม	35,000	3.6
รวม	970,000	100

ที่มา : จากรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน เดือนกรกฎาคม

จากตารางพบว่า จำนวนเงินกู้ที่มีปริมาณมากที่สุด คือจำนวนเงินกู้ที่ผู้กู้เงินกู้ไปเพื่อการปลูกพืชมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 64.2 รองลงมาคือเลี้ยงสัตว์ คิดเป็นร้อยละ 20.4 และค้าขายร้อยละ 11.8 และ 2 รายกู้เงินไปทำร้านช่างซ่อมคิดเป็นร้อยละ 3.6

4) จำนวนผู้ชำระเงินกู้

กำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ของกองทุนหมู่บ้านจับพลู มีกำหนดระยะเวลา 1 ปี โดยมีกำหนดส่งคืนในเดือนมกราคม 2546 สำหรับผู้กู้รอบแรก ในเดือนมีนาคม 2545 สำหรับผู้กู้รอบสองยังไม่มี ในปัจจุบันยังไม่มีผู้กู้รายใดนำเงินมาชำระคืนเงินกู้แม้แต่รายเดียว ซึ่งอาจจะมีสาเหตุเนื่องมาจากปัจจัยหลาย ๆ ประการ เช่น ยังไม่มีจำนวนเงินเพียงพอที่จะชำระคืน หรืออาจจะเป็นเพราะว่ายังไม่ถึงกำหนดชำระคืน นั่นก็เป็นเหตุผลของผู้กู้แต่ละรายไป

5) จำนวนเงินที่ได้รับชำระคืน

เนื่องจากผู้กู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านยังไม่มีชำระคืนเงินกู้กองทุนหมู่บ้านแต่อย่างใด จำนวนเงินกู้ที่ได้รับชำระคืนจึงยังไม่มีจำนวนเงินแต่อย่างใด

6) กองทุนสะสมหมู่บ้าน

กองทุนหมู่บ้านได้ดำเนินการยังไม่ครบระยะเวลาบัญชี สมาชิกที่กู้เงินกองทุนยังไม่มีการนำเงินมาชำระคืนพร้อมดอกเบี้ย จำนวนเงินกองทุนหมู่บ้านยังเป็นยอดเงินคงเหลือจากที่สมาชิกกู้ไป นั่นคือ 30,000 บาท เมื่อสิ้นรอบระยะเวลาบัญชี สมาชิกนำเงินมาชำระหนี้พร้อมดอกเบี้ยเงินกู้ แล้วทางคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจะมีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย

นอกจากบัญชีเงินกองทุนหมู่บ้านแล้ว ยังมีบัญชีเกี่ยวกับเงินสัจจะกองทุนหมู่บ้านอีก ซึ่งเป็นเงินฝากของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ที่จะต้องฝากทุก ๆ เดือน

7) การใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์

เนื่องจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจับพลู ยังไม่มีการติดตามตรวจสอบการใช้เงินกู้ของสมาชิกที่กู้เงินไป ทำให้ไม่ทราบข้อเท็จจริงที่แน่นอนว่าผู้กู้ได้นำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ที่ได้เสนอโครงการขอกู้ไว้หรือไม่ แต่จากการสังเกตจากการลงพื้นที่พบว่าส่วนใหญ่ได้นำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์

ผลโดยอ้อม คือ เกิดการสร้างทักษะและโอกาสในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของตนเอง เกิดการสร้างเสริมการออมในหมู่บ้านจากการฝากเงินสัจจะกองทุนหมู่บ้าน กองทุนหมู่บ้านสามารถช่วยแก้ปัญหาการขาดเงินทุนในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะเกษตรกร นอกจากนี้ผลตอบแทนที่จะได้จากดอกเบี้ยนั้น ทำให้กองทุนหมู่บ้านมีเงินเพิ่มขึ้น ผลตอบแทนอาจจะนำไปใช้ในการพัฒนาหมู่บ้านอีกด้วย และกองทุนหมู่บ้านยังก่อให้เกิดการกระจายรายได้ภายในหมู่บ้าน เนื่องจากการใช้จ่ายของสมาชิกที่กู้ไปประกอบอาชีพ

4.2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบระดับบุคคล

ผลการประเมินบริบทของหน่วยระบบ B

1) อาชีพ

ตารางที่ 12 แสดงอาชีพของผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้าน

อาชีพ	จำนวนคน	ร้อยละ
ปลูกพืชไร่	41	62.1
เลี้ยงสัตว์	15	22.7
ค้าขาย	8	12.1
ช่างซ่อม	2	3.1
รวม	66	100

ที่มา : แบบเจาะลึกรายการหนี้

จากตารางแสดงให้เห็นว่า สมาชิกที่กู้เงินกองทุนหมู่บ้านประกอบอาชีพปลูกพืชมากที่สุด ของสมาชิกผู้กู้เงินทั้งหมด รองลงมาได้แก่สมาชิกที่ประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์และค้าขาย ส่วนช่างซ่อมมีน้อยที่สุด ผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านส่วนใหญ่มีอาชีพปลูกพืชนั้น เนื่องจากเป็นอาชีพหลักของสมาชิกนั่นเอง ส่วนอาชีพอื่น ๆ มีน้อยเพราะไม่ใช่อาชีพหลักของประชากรในหมู่บ้าน

2) รายได้ของครอบครัว

ผู้ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีรายได้ที่สามารถเลี้ยงครอบครัวได้ และมีรายได้พอที่จะชำระคืนเงินกู้ได้ เนื่องจากการพิจารณาให้เงินกู้ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านนั้นจะต้องพิจารณาจากรายได้ของครอบครัวเช่นกัน

3) หนี้สินของครอบครัว

ผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านส่วนใหญ่มีหนี้สินจากการกู้เงินไปประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นหนี้สินที่เกิดขึ้นจากการกู้เงินจากสถาบันการเงินต่าง ๆ เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นต้น และหนี้ที่เกิดขึ้นจากการกู้เงินนายทุนนอกระบบ ที่มีอัตราดอกเบี้ยที่สูงกว่าสถาบันการเงินอื่น

4) ประสิทธิภาพในการดำเนินการ

ในเรื่องของประสิทธิภาพในการดำเนินงานของผู้กู้เงินไปประกอบอาชีพนั้น ผู้ที่จะมีประสิทธิภาพจากการประกอบอาชีพของตนเองเป็นอย่างดีคืออยู่แล้ว เนื่องจากเป็นอาชีพที่ได้ทำมาตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน

ผลการประเมินปัจจัยนำเข้า หน่วยระบบ B

1) จำนวนเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติ

คณะกรรมการกองทุนได้ทำการพิจารณาให้เงินกู้จากปัจจัยหลาย ๆ ประการ เช่น ลักษณะของผู้ขอู้ สภาพการอยู่อาศัย ความสามารถในการชำระหนี้ เป็นต้น จึงได้ทำการอนุมัติเงินกู้ตามความเหมาะสมในการดำเนินกิจกรรมและองค์ประกอบในการพิจารณา

2) จำนวนเงินทุนอื่น ๆ

จำนวนเงินทุนอื่น ๆ ในที่นี้ หมายถึง จำนวนเงินทุนของผู้ประกอบธุรกิจ นอกเหนือจากเงินที่กู้จากกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งเงินทุนนี้ มาจากเงินทุนส่วนตัวของผู้เอง และอาจจะได้มาจากการกู้เงินจากสถาบันการเงินอื่น ๆ หรือนายทุนนอกระบบ เพราะจำนวนเงินจากการกู้กองทุนหมู่บ้านอาจจะไม่เพียงพอต่อการประกอบธุรกิจ ถ้าเป็นธุรกิจหรือกิจกรรมที่มีขนาดใหญ่ที่ต้องใช้เงินลงทุนจำนวนมากขึ้น

3) สถานที่และวัตถุดิบในการประกอบอาชีพ

สถานที่ในการประกอบอาชีพและวัตถุดิบ สามารถอธิบายตามกิจกรรมที่ผู้กู้ได้กู้เงินไปดำเนินการ ดังต่อไปนี้

3.1) ผู้กู้ที่กู้เงินไปใช้ในการปลูกพืช ซึ่งผู้กู้ส่วนใหญ่จะมีที่ดินเป็นของตนเอง หรือผู้ขูบางรายได้มีการเช่าเพิ่มเติมจากที่มีอยู่ สถานที่ประกอบการคือที่ดินดังกล่าวนั่นเอง ส่วนวัตถุดิบในการดำเนินงาน จะเป็นพวก เมล็ดพันธุ์พืชในกรณีปลูกข้าวโพด พันธุ์อ้อย พันธุ์มันสำปะหลัง ปุ๋ย เป็นต้น ในกรณีเมล็ดพันธุ์ข้าวโพด ปุ๋ย จะได้มาจากการซื้อทั้งนั้น ส่วนพันธุ์อ้อย พันธุ์มันสำปะหลัง มีการจัดหาด้วยการซื้อบ้าง มีพันธุ์เป็นของตนเองบ้าง

3.2) ผู้กู้ที่กู้เงินไปใช้ในการเลี้ยงสัตว์ คือ โคเนื้อ สุกร นั้น ส่วนใหญ่สถานที่ในการเลี้ยงสัตว์คือ เลี้ยงไว้บริเวณบ้านของตนเอง โดยทำคอกหรือโรงเรือนแยกออกจากตัวบ้าน ซึ่งจะเลี้ยงในปริมาณไม่มากนักเป็นกิจการเล็ก ๆ ไม่มีแรงงานหรือลูกจ้างประจำ ส่วนใหญ่จะเลี้ยงเองภายในครอบครัววัตถุดิบที่ใช้ส่วนใหญ่จะเป็นพวก อาหารสัตว์สำเร็จรูปที่ซื้อตามท้องตลาดทั่วไป นอกจากนั้นก็จะเป็นพวกอาหารที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เช่น หญ้าสำหรับโคเนื้อ เป็นต้น

3.3) ผู้กู้ที่กู้เงินไปใช้ในการค้าขาย เป็นการขายของอุปโภคบริโภค ผู้กู้จะร้านค้าเล็ก ๆ เป็นของตนเองอยู่แล้ว ซึ่งส่วนใหญ่ร้านจะเป็นส่วนหนึ่งของบ้าน เป็นร้านค้าที่มีสินค้าขายในลักษณะร้านขายของชำ สินค้าเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ใช้ชีวิตประจำวัน ผู้กู้จะกู้เงินไปเพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียน และซื้อสินค้าเพิ่มเข้าร้านของตน

4) จำนวนแรงงาน

ในการดำเนินงานของผู้กู้ที่กู้เงินไปประกอบอาชีพนั้นส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครอบครัวจะมีการจ้างแรงงานบ้าง ในส่วนที่เกินความสามารถของสมาชิกในครอบครัว แรงงานส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานภายในหมู่บ้านเอง เป็นการจ้างแรงงานแบบเป็นครั้งคราว เฉพาะกิจกรรมเท่านั้น ไม่ใช้แรงงานประจำที่ต้องทำตลอดทั้งปี ซึ่งค่าแรงของหมู่บ้านขยับพลูตามปกติอยู่ในราคา 120 บาทต่อวัน แต่ถ้าเป็นกรณีเหมาะก็จะมีการตกลงราคาการจ้างระหว่างผู้จ้างและผู้รับจ้างกันเอง

5) ความรู้และทักษะในการดำเนินงาน

ผู้กู้เงินกองทุนส่วนใหญ่จะกู้เงินไปดำเนินกิจกรรมที่ตนถนัดและเป็นกิจกรรมที่ทำเป็นอาชีพอยู่แล้วมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผู้กู้จึงมีความรู้ความสามารถ มีทักษะประสบการณ์ในการดำเนินกิจกรรมเป็นอย่างดี

ผลการประเมินกระบวนการ หน่วยระบบ B

1) การใช้จ่ายเงินกู้

การใช้จ่ายเงินกู้ของสมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้าน แยกตามกิจกรรมได้ดังนี้

1) การปลูกพืช ผู้กู้จะนำเงินไปจัดหา ซื้อปุ๋ย ยาฉีดบำรุง ยาราค เป็นต้น ซึ่งจำนวนเงินกู้เพียงพอสำหรับผู้ที่ทำกิจกรรมปริมาณน้อย แต่สำหรับผู้ที่มีการดำเนินการที่มาก เงินกู้จำนวนนี้จะเป็นเงินที่นำไปสมทบเข้าไปกับเงินทุนส่วนใหญ่ของตนเองเท่านั้น

2) เลี้ยงสัตว์ ผู้กู้จะนำเงินไปซื้อวัว คาย มาเลี้ยงหรือดำเนินการ

3) ค้าขาย ผู้กู้จะนำเงินไปซื้อของเข้าร้าน จำพวกเครื่องอุปโภค บริโภคที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน หรือใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินกิจกรรมนั่นเอง

4) ข่างซ่อม ผู้กู้จะนำเงินไปลงทุนเพิ่ม โดยการซื้ออุปกรณ์ต่าง ๆ เข้าร้าน

2) การหาความรู้เพิ่มเติม

ผู้กู้ที่กู้เงินกองทุนหมู่บ้านไปประกอบอาชีพส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพที่ตนเองมีความชำนาญ และมีความถนัดอยู่แล้ว ในการหาความรู้เพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ ผู้กู้ส่วนใหญ่จะหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง เช่น การสอบถามผู้ที่ดำเนินการ

กรรมประสบความสำเร็จ ได้ผลผลิตที่สูง ซึ่งจะเป็นในลักษณะปากต่อปาก ในบางครั้งจะมีทางบริษัทที่เกี่ยวข้องทางด้านการเกษตรมาให้ความรู้ แนะนำเกษตรกรในหมู่บ้านอีกด้วย

3) การตลาด

ตลาดของผู้ประกอบการธุรกิจสามารถแยกตามประเภทของกิจกรรมการกู้เงิน ได้ดังนี้

1) การปลูกพืช ได้แก่ ปลูกข้าวโพด มันสำปะหลัง อ้อย จะจำหน่ายที่ร้านค้าหรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “ลาน” ในหมู่บ้าน หรือจำหน่ายให้กับพ่อค้าในตัวอำเภอปากช่อง ส่วนอ้อยจะทำการตัดเข้าไปโรงงานที่อำเภอท่าหลวง จังหวัดลพบุรี และที่โรงงานวังม่วง จังหวัดสระบุรี ส่วนหนึ่งจะขายในลักษณะขายคืนพันธุ์ให้เกษตรกรรายอื่น ๆ ที่ต้องการพันธุ์ในพื้นที่ใกล้เคียง

2) เลี้ยงสัตว์ ในส่วนของโคเนื้อ และควาย จะมีการซื้อขายแลกเปลี่ยนโดยอิสระ ไม่มีตลาดที่แน่นอน จะตกลงราคาซื้อขายกันเองระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย

3) ค้าขาย ตลาดของผู้ขาย คือ สมาชิกในหมู่บ้านนั่นเอง

4) ช่างซ่อม ตลาดก็คือสมาชิกในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง

4) การทำบัญชีใช้จ่ายเงิน

ผู้มีส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีการศึกษาน้อย การรับจ่ายเงิน การรับจ่ายเงินต่าง ๆ ไม่มีการบันทึกบัญชีตามหลักทฤษฎีการใด ๆ ผู้กู้ไม่ได้ให้ความสนใจหรือให้ความสำคัญกับการทำบัญชีใช้จ่ายเงินเพราะเขาไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องทำบัญชี มีแต่การรับจริง จ่ายจริงเท่านั้น ผู้กู้ไม่ให้ความสนใจกับสิ่งที่เขาต้องยุ่งยากเสียเวลา ถ้าจะมีการบันทึกการรับจ่ายไว้บ้างก็จะมีการจดบันทึกเฉพาะรายการที่เกี่ยวกับการจ่ายเงินมาก ๆ ไม่มีการจดบันทึกรายละเอียดชัดเจน เช่น จดบันทึกว่าซื้อยาฉีดบำรุง ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ เป็นจำนวนเท่าใด เท่านั้นเอง

5) การทำธุรกิจ/การดำเนินงาน

การทำธุรกิจ / การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน ผู้กู้จะทำธุรกิจที่ตนถนัด การทำธุรกิจจึงเป็นไปตามขั้นตอน หรือกระบวนการดำเนินงาน ตั้งแต่การเริ่มต้นการผลิต การดูแลรักษา จนกระทั่งผลผลิตสามารถจำหน่ายได้ ตามที่ตนเคยทำมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตามประสบการณ์ความรู้ ความสามารถของตนเอง

ผลการประเมินผลผลิต หน่วยระบบ B

1) ผลโดยตรง

ผลโดยตรงของการที่ผู้กู้ทำการกู้เงินกองทุนหมู่บ้านไปประกอบอาชีพ คือ สำหรับผู้ที่ดำเนินกิจการประสบความสำเร็จ ผู้กู้สามารถมีรายได้เป็นตัวเงินเพิ่มขึ้น สามารถมี

เงินไปใช้จ่ายในครอบครัว และมีเหลือสำหรับชำระหนี้กองทุนหมู่บ้านอีกด้วย เนื่องจากเงินกู้จากเงินกองทุนมีอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าการกู้เงินแหล่งอื่น ๆ ทำให้ลดต้นทุนในการลงทุน ผู้ที่ประสบความสำเร็จก็อาจจะมีขยายการผลิตเพิ่มขึ้น ซึ่งก็จะทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นด้วย แต่ในกรณีที่ดำเนินกิจการไม่ประสบผลสำเร็จอันเนื่องมาจากปัจจัยหลาย ๆ อย่าง เช่น ปัญหาฝนแล้ง ย่ำแย่รุนแรง ทำให้ผลผลิตไม่ดีเท่าที่ควร รายได้ลดลง การขยายผลผลิตคงเป็นไปได้ยาก

2) ผลโดยอ้อม

ผลโดยอ้อมที่เกิดขึ้น คือ ผู้ที่มีการติดต่อสื่อสาร มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในเรื่องการประกอบอาชีพและในเรื่องอื่น ๆ กันมากขึ้น เนื่องจากมีการจัดประชุมกันอย่างสม่ำเสมอ แต่ก็มีผู้บางรายที่นำเงินกู้ไปประกอบอาชีพในถิ่นอื่น ทำให้การติดต่อสื่อสารกันค่อนข้างจะลำบาก การรับข่าวสารจากกองทุนไม่ต่อเนื่อง ขาดความร่วมมือในการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านไปบ้าง มีสมาชิกบางรายที่เมื่อได้รับเงินกู้ไปแล้ว ไม่คอยให้ความร่วมมือในการเข้าประชุมทำไดเน็ก นอกจากนี้ยังเกิดการสร้างทักษะและสร้างโอกาสในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของตนเอง เกิดการส่งเสริมการออมเงินในหมู่บ้านจากเงินฝากสะสมกองทุนหมู่บ้าน และยังเป็นการช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนเงินทุนในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะเกษตรกร ผลอีกประการคือ ดอกผลที่เกิดจากการดำเนินงานสามารถนำไปพัฒนาหมู่บ้านให้ดีขึ้นอีกด้วย

4.3 ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านข้าพพลสามารถที่จะแยกวิธีการทำธุรกิจ ตามประเภทกิจกรรมการกู้เงินและกิจกรรมที่ผู้กู้ทำมากที่สุด

1) การปลูกข้าวโพด, มันสำปะหลัง

ตารางที่ 13 แสดงเทคนิควิธีการปลูกข้าวโพด, มันสำปะหลังของผู้กู้

ปัจจัยนำเข้าที่ดี	กระบวนการที่ดี	ผลผลิตด้านปริมาณ/คุณภาพ
1) มีดินพันธุ์ที่แข็งแรง เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพพร้อมงอก	1) ทำการเตรียมดินก่อน โดยที่จะไถและนํ้าปุ๋ยคอก	1) ผลผลิตที่ได้ด้านเต็มเมล็ดเต็มหน่วยก็จะได้ราคาดี
2) ปริมาณน้ำฝนที่เพียงพอและเหมาะสม	จำพวกมูลไก่หว่านให้ทั่วสม่ำเสมอ	2) ปริมาณการผลิตต่อไร่สูง
3) มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย	2) เมื่อได้ผลผลิตก็ทำการเก็บเกี่ยวและทำการดูแลต้นต่อ	3) ปริมาณแบ่งมีมาก
4) ดินมีความอุดมสมบูรณ์		

2) การเลี้ยงโคเนื้อ ,ควาย

ตารางที่ 14 แสดงเทคนิควิธีการเลี้ยง โคเนื้อและควายของผู้กู

ปัจจัยนำเข้าที่ดี	กระบวนการที่ดี	ผลผลิตด้านปริมาณ/คุณภาพ
1) โรงเรือนที่แข็งแรงและมีขนาดพอเหมาะับจำนวนสัตว์ที่เลี้ยง 2) มีระบบสาธารณูปโภค เช่นน้ำ ไฟฟ้าในโรงเรือน 3) อาหารสำหรับสัตว์ ยา รักษาโรค 4) มีพันธุ์สัตว์ที่สมบูรณ์แข็งแรง	1) ทำการเตรียมโรงเรือนวัสดุอุปกรณ์ให้พร้อมที่จะนำสัตว์มาเลี้ยง 2) จัดหาโคมาเลี้ยงโดยการซื้อโดยพิจารณาลักษณะของโคที่ดี 3) นำโคมาเลี้ยง มีการให้อาหารและมีการดูแลอย่างถูกวิธี 4) เมื่อเห็นว่าค่าจะขายได้ก็จะมี การตกลงซื้อขายกัน	1) โคเนื้อมีสุขภาพดี แข็งแรงสมบูรณ์ไม่มีโรค 2) มีขนาดที่พอเหมาะที่สมควรจะขายได้ในราคาที่สูง

3) ค้าขาย

ตารางที่ 15 แสดงเทคนิควิธีการค้าขายของผู้กู

ปัจจัยนำเข้าที่ดี	กระบวนการที่ดี	ผลผลิตด้านปริมาณ/คุณภาพ
1) สินค้าที่จำหน่ายมีความต้องการของลูกค้า 2) สินค้าที่จำหน่ายมีคุณภาพ 3) มีเงินทุนหมุนเวียนในกิจการ 4) มีการเก็บรักษาสินค้าที่ดี 5) มีร้านค้าที่มีการทำเลที่ตั้งที่ดี 6)จรรยาบรรณในการประกอบอาชีพ	1) ทำการซื้อขายสินค้ามาจำหน่ายตามความต้องการของลูกค้าและความเหมาะสม 2) ทำการจัดสินค้าให้เป็นหมวดหมู่ง่ายต่อการจำหน่ายสวยงามและเป็นระเบียบ 3) มีการบันทึกการขาย หรือมีการบันทึกบัญชีรับจ่ายเงินภายในร้าน 4) สังเกตการเจริญเติบโต กำจัดวัชพืช จนกว่าจะถึงเวลาเก็บเกี่ยว 5) เมื่อข้าวโพดอายุประมาณ	1) มีลูกค้ามาซื้อสินค้าที่ร้านอย่างสม่ำเสมอ 2) ขายสินค้าได้ในปริมาณมากซึ่งจะทำให้มีกำไรจากการดำเนินงานมากตามไปด้วย

	90-120 วัน ก็ทำการเก็บเกี่ยวข้าวโพด ซึ่งอาจจะเก็บเกี่ยวโดยใช้แรงงานคน หรือใช้เครื่องเกี่ยวซึ่งก็ขึ้นอยู่กับความต้องการของเกษตรกร และสภาพพื้นที่ในการเก็บเกี่ยว 6) ทำการสีข้าวโพดจำหน่ายให้กับพ่อค้าในท้องถิ่นหรือที่ตลาดปากช่อง	
--	---	--

4.4 ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สามารถวิเคราะห์ได้ผลดังต่อไปนี้

- 4.4.1 มีการจัดแข่งและความเข้าใจกันบ้างระหว่างสมาชิกและคณะกรรมการกองทุน เนื่องจากการมีความคิดเห็นที่ไม่ตรงกันในเรื่องต่าง ๆ แต่ไม่ถึงกับเกิดการแตกแยกภายในหมู่บ้าน
- 4.4.2 มีการติดต่อสื่อสารกันภายในหมู่บ้านกันมากขึ้น เป็นผลให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นกันมากขึ้นตามไปด้วย
- 4.4.3 ทำให้มีการกระจายรายได้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน เนื่องจากการจ้างแรงงานในหมู่บ้านในการดำเนินกิจกรรม
- 4.4.4 มีการค้นหาคนดี ที่มีความรู้ความสามารถมีประสบการณ์มาเป็นคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และเป็นการพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นให้เพิ่มขึ้นอีกด้วย
- 4.4.5 ทำให้คนในชุมชนมีความรู้ใหม่ มีโลกทัศน์ใหม่เกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ซึ่งเป็นโครงการของรัฐบาลชุดปัจจุบัน
- 4.4.6 โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป็นโครงการที่ทำให้โครงการต่อเนื่อง เช่น โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้บัณฑิตที่ว่างงาน โดยเฉพาะ

บัณฑิตในท้องถิ่นชนบทมีงานทำและมีโอกาสได้เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น
และเป็นการลดปัญหาการว่างงานได้อีกระดับหนึ่ง

- 4.4.7 จากโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทำให้สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับหมู่บ้านและกองทุนหมู่บ้านได้มาก และข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลที่เป็นจริงซึ่งเปรียบเสมือนทุนทางข้อมูลในระยะยาว ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศได้เป็นอย่างดี

4.5 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

4.5.1 การศึกษาและประเมินสภาพบริบทชุมชนของหมู่บ้านขับพล พบว่า หมู่บ้านขับพล เป็นหมู่บ้านที่มีศักยภาพในการดำรงชีวิตที่ค่อนข้างดี มีรายได้ที่พอเลี้ยงครอบครัวจากการประกอบอาชีพทางการเกษตรส่วนใหญ่ เนื่องจากสภาพพื้นที่เอื้ออำนวยต่อการทำการเกษตรกรรม ทางด้านสังคมการอยู่ร่วมกัน มีการร่วมมือกันพัฒนาหมู่บ้านมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความสามัคคีในระดับปานกลาง ประชากรได้รับการศึกษาสูงขึ้น ด้านสาธารณสุขประชากรมีสุขภาพที่แข็งแรง หมู่บ้านปลอดภัยจากภัยพิบัติประเภทภัยน้ำและสิ่งเสพติดร้ายแรงอื่น ๆ มีระบบสาธารณูปโภคที่ครบถ้วน ไม่ว่าจะเป็น ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ ทำให้คุณภาพชีวิตของประชากรในหมู่บ้านอยู่ในเกณฑ์ที่ค่อนข้างดีในระดับหนึ่ง

4.5.2 การศึกษาและประเมินกระบวนการดำเนินงานบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านขับพล พบว่า กระบวนการดำเนินงานบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน เป็นไปตามขั้นตอนและกระบวนการตามที่รัฐบาลกำหนดขึ้น ตั้งแต่ การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน การเตรียมความพร้อมของหมู่บ้าน การขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน จนกระทั่งได้รับจัดสรรเงินกองทุน 1 ล้านบาทจากรัฐบาลและดำเนินการปล่อยเงินกู้ให้สมาชิกกู้เงินไปประกอบอาชีพ ซึ่งปัจจุบันอยู่ในขั้นตอนกระบวนการดำเนินงานกิจกรรมของสมาชิกยังไม่มีมีการชำระคืนเงินแต่อย่างใด

4.5.3 การประเมินผลการดำเนินงานบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านขับพล พบว่า กองทุนหมู่บ้านขับพล มีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง คณะกรรมการกองทุนดำเนินงานไปตามหน้าที่ ซึ่งคณะกรรมการมีส่วนร่วมมากน้อยต่างกันไปตามหน้าที่ความรับผิดชอบ การดำเนินการกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับเลขานุการ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถมากกว่ากรรมการคนอื่น ๆ ในส่วนของสมาชิกส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือและให้ความสนใจในการดำเนินงานของกองทุนเป็นอย่างดี

4.5.4 ปัจจัยที่เป็นปัญหา อุปสรรคต่อการดำเนินงานและปัจจัยที่สนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพ พบว่า ปัจจัยที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานกองทุน ได้แก่ สมาชิกบางส่วนไม่ให้ความร่วมมือเข้าร่วมประชุมเพื่อรับฟังข้อปฏิบัติต่าง ๆ

ของคณะกรรมการกองทุนทำให้เกิดความเข้าใจผิดและไม่ชัดเจนในการปฏิบัติ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อย การเขียนหนังสือไม่ค่อยได้ อ่านหนังสือไม่ค่อยทำให้เกิดความล่าช้าและเป็นปัญหาในการทำเอกสารต่าง ๆ เช่น เอกสารเกี่ยวกับการเสนอโครงการขอกู้เงิน การทำหนังสือค้ำประกันเงินกู้ เป็นต้น ส่วนปัจจัยที่สนับสนุนการดำเนินงานกองทุน คือ ประสิทธิภาพและทักษะความรู้ความสามารถของคณะกรรมการกองทุนที่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงาน สมาชิกส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเป็นอย่างดี



บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการติดตามประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษา หมู่บ้าน
จับพลู หมู่ที่ 5 ตำบลคลองม่วง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยทำการเก็บข้อมูลตั้งแต่
เดือนธันวาคม 2544 ถึงเดือนกรกฎาคม 2545 ได้ผลการประเมินโครงการสามารถสรุป อภิปรายผล
และมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.1 สรุปผลการประเมินโครงการ

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีวัตถุประสงค์คือ เพื่อเป็นการ
ศึกษาและประเมินสภาพบริบทของชุมชนภายในหมู่บ้านจับพลู เพื่อเป็นการศึกษาและประเมิน
กระบวนการประเมินการดำเนินงานบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน และเพื่อทราบปัจจัยที่เป็นปัญหา
อุปสรรค และปัจจัยที่สนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน โดยมีวิธีการดำเนินการดังต่อไปนี้

ในการประเมินโครงการครั้งนี้ ได้ใช้วิธีการประเมินโครงการเชิงระบบ CIPP Model
โดยทำการแบ่งหน่วยระบบออกเป็น 2 หน่วยระบบ คือหน่วยระบบ A เป็นหน่วยระบบระดับหมู่บ้าน
และหน่วยระบบ B เป็นหน่วยระบบระดับรายบุคคล โดยในแต่ละระบบจะทำการประเมิน 4 องค์
ประกอบ ได้แก่ บริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต โดยประชากรในการศึกษาคือ
สมาชิกในหมู่บ้านจับพลู ซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มแบบบังเอิญ และการสุ่มแบบมีจุดมุ่งหมาย
เจาะจง มีแบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อ
มูลเมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ สรุปผลการประเมินได้ดังนี้

5.1.1 สรุปผลการประเมินหน่วยระบบ A หน่วยระบบระดับหมู่บ้าน

นโยบายของรัฐ พบว่าชาวบ้านจับพลูมีความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและ
ชุมชนเมืองของรัฐบาลระดับหนึ่ง ซึ่งเข้าใจว่ากองทุนหมู่บ้านเป็นเงินหมุนเวียนในหมู่บ้านและมี
อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ต่ำส่วนคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจับพลูนั้น พบว่า ในการคัดเลือกคณะ
กรรมการกองทุนหมู่บ้าน มีเจ้าหน้าที่ของทางราชการมาสังเกตการณ์คัดเลือกด้วย และมีกระบวนการ
การคัดเลือกโดยที่สมาชิกในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการออกเสียงเลือกตั้งและเลือกผู้ที่มีความรู้ความ
สามารถเข้ามาทำหน้าที่คณะกรรมการ สำหรับเงินกองทุน 1 ล้านบาท พบว่า ขณะนี้กองทุนหมู่บ้าน
ได้ดำเนินการตามขั้นตอนกระบวนการต่าง ๆ จนได้รับการจัดสรรเงินจากรัฐบาล เมื่อวันที่ 30

พฤศจิกายน 2544 และสมาชิกก็ไปประกอบอาชีพแล้วและเงินสะสมกองทุนหมู่บ้าน พบว่า เงินสะสมกองทุนหมู่บ้านเป็นเงินฝากสัจจะที่สมาชิกกองทุนต้องฝากในทุก ๆ เดือน

ผลการประเมินกระบวนการหน่วยระบบ A

การจัดทำระเบียบข้อบังคับกองทุน พบว่า ระเบียบข้อบังคับกองทุนของหมู่บ้านชัยพล มีลักษณะที่คล้ายคลึงกับระเบียบข้อบังคับที่ทางราชการกำหนดให้มาเป็นอย่างดี ส่วนการจัดทำเอกสารเพื่อขอขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน พบว่า มีการจัดทำเอกสารโดยทำการกรอกแบบฟอร์ม คำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

(แบบ กทบ.2) และมีเอกสารอื่น ๆ แนบไปด้วยได้ทำการจัดทำเป็นรูปเล่มแล้วนำเสนอหน่วยงานที่รับผิดชอบ ระบบการจัดทำบัญชี พบว่า ระบบการจัดทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้านชัยพล เป็นการจัดทำบัญชีตามรูปแบบและทำการลงบัญชีตามประเภทของบัญชีตามแบบฟอร์มที่ได้รับมาจากทางราชการ ซึ่งขณะนี้ได้ลงบัญชีในส่วนที่เกี่ยวข้องเรียบร้อยแล้ว สำหรับกิจกรรมเกี่ยวกับสมาชิกกองทุน ได้แก่ การสมัครเข้าเป็นสมาชิกซึ่งผู้ที่สมัครเป็นสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติตามระเบียบข้อบังคับของกองทุนและคณะกรรมการพิจารณารับเข้าเป็นสมาชิกตั้งแต่เริ่มจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านแล้ว มีจำนวน 107 คน มีลักษณะเป็นปัจเจกบุคคลทั้งหมด และกิจกรรมเกี่ยวกับการกู้เงินกองทุน พบว่า เมื่อสมาชิกมีความประสงค์จะกู้เงินกองทุนจะทำการเสนอโครงการต่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งส่วนใหญ่เสนอโครงการเกี่ยวกับการทำไร่ โดยสมาชิกทำตามขั้นตอนการกู้เงินครบทุกขั้นตอนและมีความถูกต้อง แต่เกิดความล่าช้าในเรื่องการจัดทำเอกสารเนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีการศึกษาน้อย เขียนหนังสือไม่ค่อยได้และไม่คล่องตัว การจัดสรรผลประโยชน์ พบว่า ในปัจจุบันกองทุนหมู่บ้านชัยพล ยังไม่ได้มีการจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินกิจการกองทุนหมู่บ้านแต่อย่างใด เนื่องจากยังไม่มีผลประโยชน์ใด ๆ เกิดขึ้น

ผลการประเมินผลผลิต หน่วยระบบ A

จำนวนสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน พบว่า ในปัจจุบันจำนวนสมาชิกกองทุนหมู่บ้านมี จำนวน 107 คน สำหรับจำนวนผู้ที่ได้รับเงินกองทุน พบว่า จำนวนผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านชัยพล จำนวน 66 คน โดยผู้ไปปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย ส่วนจำนวนเงินที่ให้กู้ พบว่า จำนวนเงินที่คณะกรรมการอนุมัติให้กู้ทั้งหมดมีจำนวน 970,000 บาท โดยอนุมัติให้ผู้กู้นำไปปลูกพืชมากที่สุด จำนวนเป็นจำนวน 623,000 บาท เลี้ยงสัตว์ 198,000 บาท ค้าขาย 114,000 บาท และช่างซ่อม 35,000 บาท จำนวนผู้ที่ชำระเงินคืนเงินกู้ พบว่า ปัจจุบันยังไม่มีผู้นำเงินมาชำระหนี้เงินกู้กองทุนหมู่บ้านเลย เนื่องจากยังไม่ครบกำหนดชำระเงินกู้ สำหรับจำนวนเงินที่ได้รับชำระหนี้ พบว่า ปัจจุบันในขณะนี้ยังไม่มีชำระคืนเงินกู้เลย จำนวนเงินที่ได้รับชำระหนี้จึงยังไม่มีในการใช้เงิน

คามวัตถุประสงค์ พบว่า คณะกรรมการยังไม่ได้มีการติดตามตรวจสอบการใช้เงินกู้ จึงไม่ทราบข้อเท็จจริงว่าผู้กู้นำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด

5.1.2 ผลการประเมินบริบทหน่วยระบบ B

ผลการประเมินบริบทหน่วยระบบ B

ด้านอาชีพของผู้กู้ พบว่า อาชีพของผู้กู้ส่วนใหญ่เป็นอาชีพเกษตรกรรมมากที่สุด เนื่องจากอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักของสมาชิกในหมู่บ้าน ส่วนรายได้ของครอบครัว พบว่า รายได้ของครอบครัวผู้กู้ส่วนใหญ่ได้มาจากการประกอบอาชีพหลักของตนเองและมีพอสำหรับใช้จ่ายในครอบครัว หนี้สินของครอบครัว พบว่า ครอบครัวของผู้กู้ส่วนใหญ่มีหนี้สินมีทั้งหนี้สินนอกระบบที่กู้จากนายทุน และหนี้สินที่กู้จากสถาบันการเงินแหล่งอื่น ๆ ส่วนประสิทธิภาพในการดำเนินการ พบว่า ผู้กู้ส่วนใหญ่มีประสิทธิภาพในการประกอบอาชีพของตนเองเป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นอาชีพที่ทำมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ผลการประเมินปัจจัยนำเข้า

จำนวนเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติ พบว่า จำนวนเงินกู้ที่คณะกรรมการอนุมัติให้ผู้กู้ส่วนใหญ่เป็นเงินกู้จำนวน 15,000 บาท จำนวนเงินทุนอื่น ๆ พบว่า จำนวนเงินทุนอื่น ๆ นี้คือ จำนวนเงินทุนที่นอกเหนือจากเงินกู้กองทุนหมู่บ้าน เพราะเงินกู้จากกองทุนหมู่บ้านไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานซึ่งเป็นเงินส่วนตัว และเป็นเงินที่กู้จากสถาบันการเงินแหล่งอื่น ๆ ส่วนสถานที่และวัตถุดิบในการประกอบอาชีพ พบว่า ผู้กู้ส่วนใหญ่มีสถานที่ประกอบอาชีพของตนเองอยู่แล้วและเป็นที่ที่เคยทำมาแล้ว ส่วนวัตถุดิบส่วนใหญ่จัดหาด้วยการซื้อตามท้องตลาดโดยทั่ว ๆ ไป เช่น เมล็ดพันธุ์พืช ปุ๋ย อาหารสัตว์ เป็นต้น ด้านจำนวนแรงงาน พบว่า แรงงานที่ดำเนินงาน ส่วนใหญ่เป็นแรงงานภายในครอบครัวของผู้กู้เอง และมีบางส่วนที่ต้องจ้างแรงงานเนื่องจากแรงงานในครอบครัวไม่เพียงพอซึ่งค่าแรงงานต่อวันเท่ากับ 120 บาทต่อวัน ความรู้และทักษะในการดำเนินงาน คือผู้กู้ส่วนใหญ่มีความรู้และทักษะในการดำเนินงานเป็นอย่างดีอยู่แล้ว

ผลการประเมินกระบวนการ

การใช้จ่ายเงินกู้ พบว่า การใช้จ่ายเงินกู้ของผู้กู้แต่ละรายจะใช้จ่ายเงินกู้ตามประเภทของกิจกรรมของคนที่ได้ดำเนินการ ซึ่งส่วนมากเป็นการใช้จ่ายเงินเพื่อจัดซื้อวัตถุดิบ เก็บไว้เป็นเงินทุนหมุนเวียนน้อย การหาความรู้เพิ่มเติม พบว่า ส่วนใหญ่ผู้กู้จะหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพด้วยการสอบถามสมาชิกผู้กู้เงินที่ดำเนินการประสบความสำเร็จได้ผลผลิตที่สูง การหาตลาด พบว่า การดำเนินธุรกิจของผู้กู้นั้น ไม่ได้มีการหาตลาดมากนักจากกิจกรรมที่ดำเนินการเป็นอาชีพที่มีตลาดอยู่แล้ว และการจัดทำบัญชีใช้จ่ายเงิน พบว่า ผู้กู้ส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อย และไม่มีความรู้ในการทำบัญชีและไม่ให้ความสำคัญของการทำบัญชี ส่วนการทำธุรกิจและการ

ดำเนินงาน พบว่า การดำเนินงานของผู้นั้นเป็นการดำเนินงานตามขั้นตอนวิธีการที่ตนเองเคยทำมา แล้วตั้งแต่ขั้นตอนการผลิตจนถึงการจำหน่ายผลผลิต

ผลการประเมินผลผลิตหน่วยระบบ B

ผลโดยตรง คือ สมาชิกที่กู้เงินไปสามารถดำเนินธุรกิจประสบความสำเร็จทำให้มีรายได้มาใช้จ่ายในครอบครัวและมีเงินพอที่จะชำระหนี้ค่างกองทุนหมู่บ้าน ในขณะที่เดียวกันผู้ที่ดำเนินการไม่ประสบผลสำเร็จเนื่องจากปัจจัยหลาย ๆ อย่าง ทำให้มีรายได้น้อยอาจจะไม่มีเงินเพียงพอต่อการชำระหนี้เงินกู้ได้

ผลโดยอ้อม คือ มีการติดต่อสื่อสารกันมากขึ้นระหว่างสมาชิกในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้าน มีการร่วมกันดำเนินกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านเป็นอย่างดี แต่ก็มีสมาชิกบางส่วนที่ได้รับเงินกู้ไปแล้ว ไม่ให้ความสนใจเข้าร่วมประชุมและมีผู้บางรายที่กู้เงินไปแล้ว ไปดำเนินงานประกอบอาชีพที่อื่น ทำให้ขาดการติดต่อสื่อสารและขาดการมีส่วนร่วมไป

5.2 อภิปรายผลการประเมินโครงการ

จากวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 1 พบว่า จากการศึกษาและประเมินสภาพบริบทชุมชน หมู่บ้านขับพลูเป็นหมู่บ้านที่มีสภาพพื้นที่มีดินอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การประกอบอาชีพทำการเกษตร โดยเฉพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ข้าวโพด อ้อย ดังนั้น อาชีพหลักของประชากรในหมู่บ้านจึงเป็นอาชีพทางการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ สภาพโดยทั่วไป ถือว่าหมู่บ้านขับพลูเป็นหมู่บ้านที่มีการพัฒนาแล้วในระดับหนึ่งมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ สภาพเศรษฐกิจอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี เด็กมีโอกาสดูแลศึกษาอย่างทั่วถึง จากการศึกษาค้นคว้าและประเมินกระบวนการดำเนินงานบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งหมู่บ้านขับพลูมีการดำเนินงานตามขั้นตอนและกระบวนการบริหารตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด ตั้งแต่การเริ่มก่อตั้งกองทุน จนถึงให้สมาชิกกู้เงินไปประกอบอาชีพ ส่วนการประเมินผลการดำเนินงานบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านขับพลู อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดีการทำงานของคณะกรรมการกองทุนสามารถทำได้ถูกต้องตามวิธีการ สมาชิกส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือดี ด้านปัจจัยที่เป็นปัญหา อุปสรรค และปัจจัยที่สนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน พบว่า ปัจจัยที่เป็นปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ ความไม่ร่วมมือของสมาชิกบางรายถึงจะเป็นส่วนน้อยเท่านั้น แต่ก็ส่งผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่ ปัญหาเกี่ยวกับพื้นที่ช่วง ทำให้การประกอบอาชีพของเกษตรกรได้ผลผลิตน้อยทำให้เกิดความเสี่ยงในการชำระคืนเงินกู้ในอนาคต

5.3 ข้อเสนอแนะ

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีข้อเสนอแนะซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้คือ

ประเด็นที่เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน

1. ระยะเวลาในการชำระหนี้เงินกู้ควรจะมีการกำหนดระยะเวลาตามประเภทของกิจกรรมที่ผู้กู้เสนอโครงการ เพราะในแต่ละกิจกรรมระยะเวลาในการดำเนินงานต่างกัน เพื่อความเหมาะสมในการชำระหนี้
2. ควรจะมีการส่งเสริมและแนะนำชุมชนได้มีการทำธุรกิจร่วมกัน ในลักษณะอาชีพเสริม เพื่อเพิ่มรายได้ นอกจากภาคเกษตรกรรม และเพื่อสร้างความร่วมมือกันทำงานและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้อีกด้วย
3. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านยังขาดการช่วยเหลือกันในการดำเนินงานกันอย่างเต็มที่ ควรมีการส่งเสริมให้เห็นความสำคัญของการบริหารจัดการกองทุน
4. ในการคัดเลือกคณะกรรมการ สมาชิกส่วนใหญ่จะปฏิเสธการเป็นคณะกรรมการกองทุน ทำให้คณะกรรมการมีแต่สมาชิกคนเดิม ๆ ที่เคยเป็นกลุ่มผู้นำองค์กรชุมชนในหมู่บ้าน ทำให้ไม่เกิดการเรียนรู้และการสร้างประสบการณ์แก่ตนเอง ควรมีการส่งเสริมและผลักดันให้สมาชิกมีความกล้าที่จะแสดงออกในด้านการเป็นผู้นำ
5. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านควรมีการตรวจสอบการใช้เงินทุนของสมาชิกที่ได้กู้เงินกองทุนไปประกอบอาชีพทันทีหลังจากได้รับอนุมัติเงินกู้ เพื่อจะได้ทราบข้อมูลที่เป็นจริง
6. สมาชิกกองทุนควรให้ความสนใจเข้าร่วมประชุมทุกครั้ง ที่คณะกรรมการกองทุนนัดประชุม เพื่อประโยชน์ต่อตนเองและก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนทัศนคติต่าง ๆ ในที่ประชุม และรับฟังข้อมูลข่าวสารด้วยตนเอง ป้องกันการรับข้อมูลที่ผิด ๆ
7. กองทุนหมู่บ้านมีการดำเนินงานที่มีขั้นตอนมาก เอกสารมาก งานซับซ้อน ทำให้เกิดความยุ่งยากควรจะมีการลดขั้นตอนลงบ้างและทำการเก็บเอกสารให้เป็นหมวดหมู่เรียบร้อย เพื่อที่จะง่ายต่อการดำเนินงาน
8. สมาชิกกองทุนที่กู้เงินไปดำเนินธุรกิจ เมื่อมีรายได้จากการดำเนินงาน ควรจะการส่งคืนเงินกู้บ้างบางส่วนก่อน เพื่อลดภาระที่จะต้องจ่ายเป็นเงินจำนวนมากในครั้งเดียว

ข้อเสนอแนะในการค้นคว้าวิจัยครั้งต่อไป

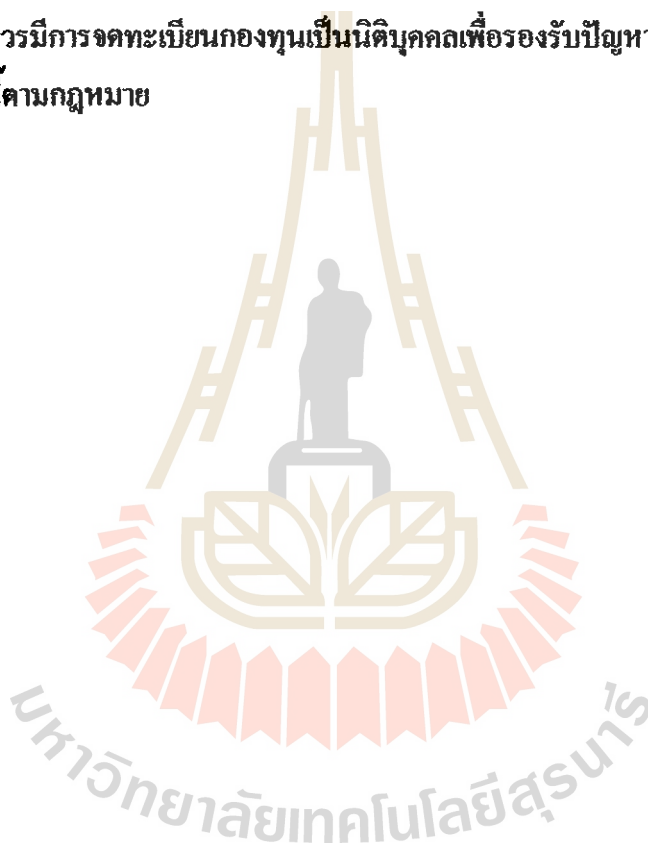
1. ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรจะเป็นการศึกษาวิจัยเฉพาะเจาะจง เรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น การศึกษาวิจัยการทำบัญชีกองทุนหมู่บ้าน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีรายละเอียดครบถ้วนและมีประโยชน์ในการพัฒนาในเรื่องนั้น ๆ และง่ายในการตรวจสอบ

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง จนกว่าจะสิ้นสุดโครงการ เพื่อได้ข้อมูลอย่างต่อเนื่องที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

3. การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านในครั้งนี้ ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะเวลาที่ไม่มากนัก ข้อมูลที่ได้จึงยังไม่สมบูรณ์ตลอดวงจรการดำเนินงาน จึงไม่สามารถสรุปผลการดำเนินงานได้อย่างครบถ้วน จึงสมควรให้มีการประเมินโครงการต่อไป

4. ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนได้ทำโครงการขนาดใหญ่ เพื่อให้เกิดรายได้ที่แน่นอน

5. ควรมีการจัดทะเบียนกองทุนเป็นนิติบุคคลเพื่อรองรับปัญหาภายนอกหน้าในการฟ้องร้องการชำระหนี้ตามกฎหมาย



บรรณานุกรม

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ , สำนักงาน . 2544 . คู่มือการดำเนินงาน
สำหรับคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับ
จังหวัดและอำเภอเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง .
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ , สำนักงาน . 2544 . คู่มือสำหรับประชาชน
เพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
คุรุสภาลาดพร้าว.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ , สำนักงาน . 2544 . ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี
ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไข
เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
แห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 . กรุงเทพฯ : บริษัทสหพัฒนาการพิมพ์ จำกัด.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านขั้วพล . 2544 . ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
ขั้วพล . นครราชสีมา.

นิศา ชูโต . 2538 . การประเมินโครงการ . กรุงเทพมหานคร : พีเอ็น การพิมพ์.

มาตรการสนับสนุนธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม . 2542 . ประชาชาติธุรกิจ . 12-15 สิงหาคม
2542 , หน้า 15.

เขาวดี ราชกุลวิบูลย์ศรี . 2542 . การประเมินโครงการแนวคิดและแนวปฏิบัติ . พิมพ์ครั้งที่ 1
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เดชาบีโอโอบนผู้นำท้องถิ่นเสริมยุทธศาสตร์การลงทุน . 2545 . อาทิตยไทรธาระห์รายวัน . 16
สิงหาคม 2545 , หน้า 23.

สถาบันราชภัฏ , สำนักงาน . 2544 . ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา หลักสูตรประกาศนียบัตร
บัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ . กรุงเทพฯ.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (บรรณาธิการ) . 2544 . รวมบทความทางการประเมินโครงการ . พิมพ์ครั้งที่
6 ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม . สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.